

OBSAH

M. Nemeč: Právne postavenie a činnosť církví v Slovenskej republike	151
H. C. Veryser: Financování činnosti církví ve Spojených státech amerických.....	169
POZNÁMKY A DISKUSE	
F. Bernard: Je žena v katolické církvi bezprávná?.....	179
DOKUMENTY	
Stanovy pro ekonomické rady farností Plzeňské diecéze	187
ANOTACE A RECENZE	
Mráz, J.: Iniciace v Kodexu kanonického práva (S. Přibyl).....	201
INFORMACE	
VI. symposium kanonického práva, Spišské Podhradie (S. Přibyl).....	203
Konference „Budoucnost vztahů mezi státem a církvemi“ Praha, Strahovský klášter (J. Mindlová)	205
<i>Dnes Vám představujeme</i>	
The European Law Students' Association ELSA (J. Schauer).....	207
The Rockford Institute	209
KRONIKA	
První ročník Pražských rozhovorů o vztahu církve a státu: Konference „Financování církví v Evropě a USA“ (Z. Horák)	210
Druhý ročník brněnské konference na téma „Církev a stát“ (M. Lamparter)	212
Zprávy o obhájených licenciálních a diplomových pracích z církevního práva v akademickém roce 1995/1996	213

CONTENT

M. Nemeč: Legal Status and Activities of Churches in the Slovak Republic.....	151
H. C. Veryser: Church Financing in the United States	169
 NOTES AND DISCUSSION	
F. Bernard: Is Woman Lawless in the Catholic Church?	179
 DOCUMENTS	
The Regulations of Parish Finance Councils in the Plzeň Diocese	187
 ABSTRACTS AND RECENSIONS	
Mráz, J.: Initiation in the Code of Canon Law (S. Přibyl)	201
 INFORMATION	
VI. Symposium of Canon Law in Spišské Podhradie Slovakia (S. Přibyl) ..	203
Conference "Future of Relationships between the State and the Churches", Prague, Strahov monastery, September 1996 (J. Mindlová).....	205
<i>We present you:</i>	
ELSA (J. Schauer).....	207
The Rockford Institute.....	209
 CRONICLE	
The First Year of the Prague Discussion on the State–Church Relationship. The Conference "Church Financing in Europa and in the USA" (Z. Horák)	210
The Second Year of the Conference "State and Church" in Brno (M. Lamparter).....	212
Information on the Honoured Licentiale and Diploma Theses on Ecclesiastical Law in the Academic Year 1995/96	213

INHALT

M. Nemeč: Rechtsstellung und Tätigkeit der Kirchen in der Slowakischen Republik.....	151
H. C. Veryser: Finanzierung der kirchlichen Aktivitäten in den USA	169
 NOTIZEN UND DISKUSSION	
F. Bernard: Ist die Frau in der katholischen Kirche rechtlos?	179
 DOKUMENTE	
Statuten der Vermögensverwaltungsräte in der Diözese Pilsen	187
 ABSTRAKTA UND REZENSIONEN	
Mráz, J.: Initiation im Kodex des kanonischen Rechts (S. Přibyl).....	201
 INFORMATIONEN	
VI. Symposium des Kanonischen Rechts in der Zips, Slowakei (S. Přibyl) 203 Konferenz „Die Zukunft der Beziehungen zwischen Staat und Kirchen“, Prag, Stift Strahov, September 1996 (J. Mindlová)	205
 <i>Heute stellen wir Ihnen vor:</i>	
ELSA (J. Schauer)	207
The Rockford Institute	209
 CHRONIK	
Erster Jahrgang der Prager Gespräche über die Beziehung Kirche – Staat: Konferenz „Finanzierung der Kirchen in Europa und in den USA“ (Z. Horák)	210
Zweiter Jahrgang der Brünner Konferenz über das Thema „Kirche und Staat“ (M. Lamparter)	212
Informationen über die im akademischen Jahr 1995/96 verteidigten Dissertationsarbeiten im Fach Kirchenrecht	213

INDICE

M. Nemeč: La posizione giuridica e l'attività delle Chiese nella Repubblica Slovacca	151
H. C. Veryser: Il finanziamento delle attività delle Chiese negli Stati Uniti.....	169
APPUNTI E DISCUSSIONE	
F. Bernard: La donna nella Chiesa Cattolica è priva di diritti?	179
DOCUMENTI	
Statuti dei Consigli Parrocchiali Economici nella diocesi di Pilsen.....	187
ANNOTAZIONI E RECENSIONI	
Mráz, J.: Iniziazione nel Codice di Diritto Canonico (S. Přibyl).....	201
INFORMAZIONI	
VI. Simposio di Diritto Canonico – Spišské Podhradie (Slovacchia) (S. Přibyl).....	203
Conferenza „Il futuro delle relazioni tra lo Stato e le Chiese“ Praga, il monastero di Strahov, settembre 1996 (J. Mindlová)	205
<i>Oggi vi presentiamo:</i>	
ELSA (J. Schauer)	207
The Rockford Institute	209
CRONACA	
Prima annata dei Colloqui prghesi sul rapporto della Chiesa e dello Stato: conferenza „Finanziamento delle Chiese nell'Europa e negli Stati Uniti“ (Z. Horák).....	210
Seconda annata della Conferenza a Brno sul tema „Chiesa e Stato“ (M. Lamparter)	212
Informazione sulle tesi nella materia di Diritto Canonico sostenute nell'anno accademico 1995/96.....	213

Právne postavenie a činnosť církví v Slovenskej republike

Mgr. Matúš Nemeč

I. Konfesné právo Slovenskej republiky a jeho pramene

Od roku 1990 sa zásadne zmenil vzťah štátu a církví na Slovensku. Od roku 1990 boli prijaté viaceré zákony a iné právne predpisy, ktoré znamenali osloboodenie sa církví a náboženských spoločností (NS) spod kontroly a dozoru štátu. Bola obnovená činnosť rehoľných rádov (*v procese obnovy ich verejného pôsobenia bolo akceptované stanovisko, že právne neboli nikdy zrušené, čo malo veľký význam pri reštitúcii ich majetku*), bola zabezpečená autonómia církví (NS) v ich vonkajšej aj vnútornnej činnosti, církvám bol vrátený majetok nespravodlivo a protipravne odňatý po roku 1945 (1948) a bola zabezpečená náboženská sloboda občanov. Na druhej strane bol ponechaný systém zabezpečovania materiálnych potrieb církví (NS) aj zo strany štátu – nebola uskutočnená odluka církvi od štátu v tomto smere.

V Slovenskej republike sú účinné viaceré právne normy (vrátane osobitných zákonov), ktoré sa v rozličnej miere a v rôznych oblastiach týkajú církví a náboženských spoločností ako osobitných druhov spoločností podľa právneho poriadku. Tieto normy tvoria konfesné právo Slovenskej republiky a upravujú postavenie všetkých uznaných církví pôsobiacich v Slovenskej republike spoločne.

Prameňmi konfesného práva SR sú najmä:

- Ústava Slovenskej republiky (č. 420/1992 Zb.)
- zákon č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení církví a náboženských spoločností štátom (v znení zák. č. 16/1990 Zb. a zák. č. 522/1992 Zb)
- zákon č. 298/1990 Zb. o úprave niektorých majetkových vzťahov rehoľných rádov a kongregácií a arcibiskupstva olomouckého (v znení zák. č. 338/1991 Zb.)
- zákon č. 403/1990 Zb. o zmiernení následkov niektorých majetkových krívd (v znení neskorších predpisov)

- vyhláška č. 536/1990 Zb. o zriadení a činnosti cirkevných škôl
- vyhláška č. 571/1990 Zb. o odmeňovaní učiteľov náboženstva
- nariadenie vlády ČSFR č. 578/1990 Zb. o úprave osobných požitkov poskytovaných duchovným cirkví a náboženských spoločností
- zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností
- zákon č. 192/1992 Zb. o registrácii cirkví a náboženských spoločností
- zákon č. 234/1992 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 94/1963 Zb. o rodine (v znení zák. č. 132/1982 Zb.) a mení a dopĺňa zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom
- zákon č. 282/1993 Z. z. o zmiernení niektorých majetkových krívdiel spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam

Okrem spomenutých (a ďalších) právnych predpisov sú prameňom konfesného práva SR aj medzinárodné zmluvy všeobecnej povahy, ktoré SR (predtým ČSFR) podpísala a sú vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom (napr. Medzinárodný pakt o občianskych a politických правach, vyhlásený pod č. 120/1977 Zb., najmä článok 18 tohto paktu.).

II. Základná právna úprava postavenia cirkví a zabezpečenie náboženských slobôd

Ešte pred vznikom samostatnej Slovenskej republiky bola v Slovenskej národnej rade prijatá 1. 9. 1992 Ústava Slovenskej republiky (č. 460/1992 Zb.). V nej sa odráža vo všeobecnej rovine vzťah Slovenskej republiky k cirkvám a k náboženskej slobode občanov.

Hned' v článku 1 Ústavy sa konštatuje, že Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát, ktorý sa neviaže na žiadnu ideológiu ani náboženstvo. Táto formulácia znamená, že štát sa v žiadnom smere a na žiadnej úrovni (vládnej alebo prostredníctvom iných orgánov štátu) neidentifikuje so žiadnou cirkvou (konfesná neutralita štátu). Občania majú právo slobodne sa združovať v spolkoch, spoločnostiach alebo iných združeniach (čl. 29), čiže aj v náboženských spoločnostiach (cirkvách).

V Slovenskej republike neexistuje štátna cirkev, ale o odluke cirkví od štátu v rovine právneho poriadku nie je možné hovoriť. V účinnosti sú totiž viaceré zákony, upravujúce právne postavenie cirkví a náboženských spoločností – napr. základný konfesný zákon č. 308/1991 Zb. o postavení cirkví a náboženských spoločností a rad ďalších právnych predpisov ohľadne pôsobenia cirkví v štáte. Všetky registrované cirkvi sú pred zákonom rovné (paritný

systém), žiadna z nich nemá právnym poriadkom priznané výsady alebo prívilégiá. Neexistuje štátny dozor nad cirkvami a ich činnosťou, ich činnosť podlieha iba tým obmedzeniam, ktorým podliehajú všetky subjekty práva a právnych vzťahov v SR. Zákonom č. 16/1990 Zb. boli zrušené §§ 7 a 10 zák. č. 218/1949 Zb., t. j. ustanovenia o štátom súhlase na ustanovenie a pôsobenie duchovných a o dozore nad správou a disponovaním s majetkom cirkvi – a súčasne dňom účinnosti zák. č. 16/1990 Zb. stratili platnosť všetky ustanovenia skorších vykonávacích predpisov, ktoré tomuto zákonomu, t. j. zákonom č. 218/1949 Zb. v znení zákona č. 16/1990 Zb., odporovali. Cirkvi (NS) sú **právnickými osobami verejného práva** a právnu subjektivitu realizujú v právnych vzťahoch prostredníctvom orgánov a inštitúcií určenými ich vnútornými predpismi (farnosť, biskupská kúria, cirkevné rady, seniorát, dištrikt, reholné rady a pod.) a tieto subjekty vstupujú do právnych vzťahov svojím menom.

Ústava SR garantuje slobodu myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery súčasne s možnosťou zmeniť svoje náboženské vyznanie alebo byť bez vyznania. Základné práva a slobody majú zaručené všetci občania bez ohľadu na ich vieru a náboženstvo a navyše, ak medzinárodné zmluvy o ľudských právach a slobodách, ktoré SR podpísala (a ak sú súčasťou právneho poriadku SR, t. j. sú publikované v Zbierke zákonov SR), zabezpečujú ich väčší rozsah aj v oblasti náboženských práv a slobôd, majú tieto zmluvy (v praxi) prednosť pred Ústavou a ostatnými zákonmi SR.

Každý (nielen občan SR, ale aj cudzinec) má právo verejne prejavovať aj svoje náboženské zmýšľanie, svoju vieru, a to buď sám, alebo v spoločenstve, verejne alebo súkromne, bohoslužbou alebo inými náboženskými úkonmi, účasťou na vyučovaní organizovanom cirkvou (NS). Cirkvi (NS) majú umožnený prístup do verejnoprávnych médií (rozhlas, televízia), kde majú v pomerre k počtu veriacich a vzhľadom na ich vplyv v spoločnosti vyhradený aj vysielací čas, ak o tento spôsob šírenia svojich názorov a postojov požiadajú.

Vo svojej vnútornej činnosti a správe svojich záležitostí (duchovnej aj administratívnej povahy) sú cirkvi od štátu celkom nezávislé, slobodne prijímajú a vykonávajú svoje vnútorné predpisy (musia byť v súlade so všeobecne záväznými predpismi), zriadené svoje orgány, posudzujú podľa svojich noriem spôsobilosť osôb na výkon duchovenskej činnosti a ustanovujú duchovných do cirkevných úradov, zabezpečujú vyučovanie náboženstva a prípravu (výchovu) duchovných, podľa svojich vnútorných noriem zakladajú rehole a prijímajú do nich uchádzačov (novicov) a zakladajú iné inštitúcie, ktoré sú administratívne nezávislé od štátu a jeho orgánov. Menovanie všetkých cirkevných hodnostárov je vnútornou záležitosťou každej cirkvi. Cirkvi (NS) môžu vlastniť

a nadobúdať majetok a majetkové práva (hmotné aj nehmotné) a majú právo s ním disponovať podľa svojho uváženia (predaj, prenájom a pod.).

Osoby, ktorým svedomie alebo náboženské vyznanie nedovoľuje vykonávať vojenskú službu, nemožno do tejto služby nútiť, musia však absolvovať náhradnú civilnú službu, upravenú osobitným zákonom.

Podľa nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky však pri prejavovaní náboženského postoja vzhl'adom na možnosť odmietnutia vojenskej služby nie je po časovom uplynutí možnosti odmietnuť vojenskú službu z dôvodov náboženských právne relevantná zmena postoja k vojenskej službe a brannej povinnosti.

III. Hmotné zabezpečenie cirkví a náboženských spoločností

Na základe zákona Federálneho zhromaždenia ČSFR č. 298/1990 Zb. bolo rehoľným rádom a kongregáciám v Čechách, na Morave a na Slovensku vrátených približne 70 nehnuteľných objektov odňatých po februári 1948, ktoré sa podľa tohto zákona od 19. júla 1990 stali opäť ich vlastníctvom. Ďalšia časť (asi 200 nehnuteľností) z celkového počtu asi 900 budov bola vrátená v júli roku 1991 na základe zákona č. 338/1991 Zb.

Po rozdelení federácie prijala Národná rada SR v októbri 1993 zákon č. 282/1993 Z. z. o zmiernení nicktorých majetkových krív spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam (tzv. reštitučný zákon, účinný od 1. januára 1994). Podľa tohto zákona bol registrovaným cirkvám a NS so sídlom v SR vydaný hnuteľný a nehnuteľný majetok, ktorý im zabral štát (t. j. odňal alebo vyvlastnil bez náhrady, prevzal bez právneho dôvodu atď.) prostredníctvom svojich orgánov v období od 8. mája 1945 do 1. januára 1990 (židovským náboženským obciam už od 2. novembra 1938) v rozpore so zásadami demokratickej spoločnosti – t. j. neboli splnené základné podmienky núteneho vyvlastnenia – verejný záujem a náhrada. Cirkvi (NS) boli povinné vyzvať povinný subjekt (obec, štát, právnické osoby zriadené zákonom, v určitých prípadoch aj fyzické osoby) na vydanie nárokovaných vecí do 12 mesiacov od účinnosti tohto zákona, to znamená do 1. januára 1995, inak im právo na vydanie veci zaniklo. Problémy sa niekde vyskytujú najmä pri reštítucii pôdy, ktorej pôvodným vlastníkom boli rehoľné rády a z rôznych dôvodov (v listoch vlastníctva je majetok uvedený všeobecne ako majetok cirkevný) nemôžu preukázať svoje vlastnícke práv. Osobitnú kapitolu predstavujú niektoré bývalé nadácie charitatívnej povahy, ktoré v podstate nemajú možnosť získať späť majetok, ktorý spravovali.

Cirkvi (NS) finančne zabezpečujú svoje potreby a svoju činnosť jednako zo svojich vlastných zdrojov, ktoré získavajú rôznymi formami (scudzovanie a nadobúdanie hnutel'ých a nehnuteľných vecí, prenájom budov a iných priestorov, vydavateľská činnosť, príspevky od veriacich atď.), a jednako prostredníctvom štátneho rozpočtu, ktorý každoročne vyčleňuje prostriedky v určenej výške na krytie ich potrieb. Nerecipované cirkvi, t. j. cirkvi (NS), ktoré boli alebo budú registrované až po 31. 12. 1989, sú povinné o poskytnutie prostriedkov zo štátneho rozpočtu na úhradu svojich potrieb požiadat. Hmotné zabezpečenie cirkví (NS) zo strany štátu je možné rozdeliť do nasledovných oblastí:

1. Hmotné zabezpečenie duchovných

- A) Poskytovanie osobných požitkov duchovným
 - B) Náhrada cestovných, stáhovacích a iných výdavkov duchovných
 - C) Poskytovanie sociálnych dávok duchovným a ich rodinným príslušníkom
- 2. Úhrada vecných nákladov cirkvám a náboženským spoločnostiam
 - 3. Krytie výdavkov na semináre a ústavy pre výchovu duchovných

1. Hmotné zabezpečenie duchovných

A) Poskytovanie osobných požitkov duchovným

Je upravené v nariadení vlády ČSFR č. 578/1990 Zb. na základe zák. č. 218/1949 Zb. (v znení zák. č. 16/1990 Zb. a zák. č. 522/1992 Zb.) o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom. Duchovenskú činnosť môžu vykonávať a na základe toho aj poberať osobné požitky podľa zákona len osoby, ktoré sú bezúhonné. Osobné požitky duchovných tvoria (§ 3, odsek 1 zák. č. 218/1949 Zb.):

- a) základný plat
- b) hodnotný prídavok
- c) odmena za vyšší výkon

Základný plat sa poskytuje podľa dĺžky duchovenskej činnosti v príslušnom platovom stupni a v stupnici a podľa dosiahnutého stupňa vzdelania (A – vysokoškolské, B – iné ako VŠ). Platový stupeň sa zvyšuje po každých troch rokoch výkonu duchovenskej činnosti. Do doby výkonu duchovenskej činnosti môže cirkev (NS) započítať aj dobu pred jej skutočným výkonom, ak tomu zodpovedajú znalosti príslušného duchovného, alebo dobu výkonu trestu z dôvodu náboženského presvedčenia, prípadne dobu, po ktorú duchovný nemohol z iných dôvodov vykonávať duchovenskú činnosť. (Platových stupňov je 11, základný plat je v ich rámci v rozmedzí od 2000 Sk do 3500 Sk, cirkev alebo

NS ho môže počínajúc 4. stupňom duchovnému zvýšiť z dôvodu vysokej kvality práce až o 20 %.)

Výška hodnotného prídatku sa určuje podľa pravidiel stanovených cirkvou (NS), t. j. určením hodností duchovných podľa ich významu podľa predpisov príslušnej cirkvi (NS) a na základe toho následne tak, že duchovní jednotlivých cirkví (NS) sú rozdelení na účely poskytovania hodnotného prídatku do štyroch stupní (kategórií), pričom v každej stupnici je určená maximálna výška hodnotného prídatku.

Odmeny môžu duchovným poskytovať cirkvi (NS) len zo svojich vlastných prostriedkov (nie z prostriedkov pridelených štátom), pričom určujú aj pravidlá ich priznávania a ich výšku.

B) Náhrady cestovných, stáhovacích a iných výdavkov

Duchovní, ktorí majú nárok na osobné požitky (t. j. vykonávajú duchovenskú činnosť), majú nárok na náhradu cestovných, stáhovacích a iných výdavkov súvisiacich s výkonom práce podľa všeobecnych predpisov (Zákonník práce a súvisiace predpisy).

C) Poskytovanie sociálnych dávok duchovným a ich rodinným príslušníkom

Dávky sociálnej povahy sú poskytované podľa predpisov sociálneho zabezpečenia (nemocenské a zdravotné poistenie, dochôdkové zabezpečenie, rodinné prídatky, peňažná pomoc v materstve) a duchovní sú na tieto účely v rovnakom právnom postavení ako ostatní štátni zamestnanci.

2. Úhrada vecných nákladov cirkvám a náboženským spoločnostiam

Štát hradí registrovaným cirkvám (NS) riadne vecné náklady (t. j. časť skutočných nákladov, medzi ktoré je potrebné zaradiť aj mimoriadne a nepredvídané náklady súvisiace napríklad s neočakávaným nárastom cien rozličných služieb počas roka) spojené s výkonom bohoslužieb a s cirkevnou administratívou (platy úradníkov na cirkevných úradoch, kostolníkov a iných laických zamestnancov, kúpa nevyhnutných bohoslužobných potrieb, výstavba kostolov, ich údržba a opravy), a to na základe rozpočtov, zostavených cirkvami (NS) podľa ich skutočných potrieb a podľa zásad stanovených štátnym rozpočtom. Okrem toho štát zabezpečuje z tejto stránky aj prevádzku cirkevných škôl.

Náboženské predmety používané pri výkone bohoslužieb a dovážané registrovanými cirkvami a NS pre ich potrebu zo zahraničia sú zaradené medzi tovar, ktorý je oslobodený od cla.

3. Krytie výdavkov na semináre a ústavy pre výchovu duchovných

Štát zabezpečuje finančné krytie nevyhnutných výdavkov na prevádzku diecéznych seminárov (= výchovných ústavov pre kandidátov katolíckeho kňazstva) a ústavov pre výchovu duchovných z ostatných registrovaných církví (NS).

IV. Registrácia církví a náboženských spoločností

Právna existencia církví ako verejnoprávnych korporácií sa viaže na akt registrácie. Registrácia má významný dosah v zmysle akceptovania určitej spoločnosti štátom ako náboženskej spoločnosti, čo v podmienkach tohto systému znamená, že podstatou činnosti církvi ako subjektu práva (náboženskej spoločnosti) je duchovné pôsobenie, šírenie náboženských a mravných ideí v spoločnosti, na rozdiel od iných subjektov, ktorých činnosť je prevažne zameraná na majetkový prospech (obchodnej spoločnosti).

Orgánom príslušným na registráciu církví a náboženských spoločností (NS) v SR je podľa § 1 zákona č. 192/1992 Zb. o registrácii církví a náboženských spoločností Ministerstvo kultúry SR. Dňom 1. 9. 1991 bol zrušený Štátny úrad pre veci cirkevné, orgán, ktorý fakticky aj právne vykonával dozor komunistického štátu nad církvami od roku 1949.

1. Vymedzenie pojmu „církev“ podľa zákona č. 308/1991 Zb.

Na účely registrácie církví je veľmi dôležitá skutočnosť, či určité združenie osôb, ktoré chce pôsobiť ako církev, napĺňa vo svojej štruktúre, charaktere a určujúcim smere činnosti znaky korporácie duchovného charakteru tak, ako to požaduje zákon.

Na účely zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení církví a NS sa totiž **za církev považuje** dobrovoľné združenie osôb rovnakej náboženskej viery (veriacich) v organizácii s vlastnou štruktúrou, vnútornými predpismi a obradmi. Toto vymedzenie znamená, že štát považuje církvi (NS) za verejnoprávne spoločnosti (korporácie) osobitnej povahy, čo je obsiahnuté v podmienke mať vieroučný, duchovný základ. Spoločnosť, ktorá nemá vieroúčny základ (navyše jednotný) a duchovné poslanie, nemôže byť zaregistrovaná ako církev (NS) podľa zák. č. 308/1991 Zb. V tejto situácii môže byť skutočným dôvodom byť registrovaný ako církev napríklad len majetkový prospech. Taká spoločnosť má v zmysle § 4, odsek 4 zák. č. 308/1991 Zb. postavenie tzv. **církevi neuznanej** (štátom) a môže pôsobiť ako právnická

osoba len podľa iných predpisov (zákon č. 81/1990 Zb. o združovaní občanov), pričom nemá postavenie verejnoprávnej korporácie ako uznané cirkvi, ale je len súkromnoprávou korporáciou. Najvýznamnejším dôsledkom tejto skutočnosti je, že ako spoločnosť súkromného práva si musí zabezpečiť príjmy výlučne zo svojich vlastných zdrojov.

2. Proces registrácie cirkví a náboženských spoločností

Zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností (NS) upravuje podmienky a postup pri registrácii cirkví a NS takto:

A) Predloženie návrhu na registráciu

Návrh na registráciu určitej cirkvi podáva prípravný výbor tejto cirkvi (NS) a musí obsahovať:

- a) názov a sídlo cirkvi (NS) – názov sa musí lišiť od názvu právnickej osoby, ktorá už vyvíja činnosť na území SR;
- b) mená, priezviská, adresy, podpisy a rodné čísla členov prípravného orgánu cirkvi (NS);
- c) základnú charakteristiku cirkvi (NS), jej učenie, poslanie a územie, na ktorom chce pôsobiť;
- d) mená, priezviská, podpisy, adresy a rodné čísla osôb hlásiacich sa k cirkvi (NS), v počte najmenej 20 000 osôb;
- e) vyhlásenie, že cirkev (NS) bude rešpektovať právny poriadok a bude tolerantná k ostatným cirkvám (NS) a k osobám bez vyznania.

K návrhu sa prikladá aj základný dokument cirkvi (NS), napr. štatút, ústava, stanovy, z ktorého musí byť zrejmé, aká je vnútorná štruktúra cirkvi a jej orgánov, aké sú základné články viery, zásady hospodárenia, ktoré útvary v rámci cirkvi (NS) majú právnu subjektivitu a ktoré osoby sú oprávnené konáť v mene cirkvi (právnické osoby pôsobiacé podľa ich vnútorných nariem).

B) Preskúmanie návrhu na registráciu

Registrujúci orgán (Ministerstvo kultúry) na základe predloženého návrhu na registráciu posúdi, či založenie a činnosť cirkvi (NS) nie je v rozpore s právnym poriadkom, bezpečnosťou občanov a verejným poriadkom, mravnosťou, ľudskosťou a znášanlivosťou, či návrh splňa podmienky podľa z. č. 308/1991 Zb., alebo či nie sú prípadnou registráciou ohrozené práva iných fyzických a právnických osôb.

C) Rozhodnutie

Po zistení, že sú splnené predchádzajúce podmienky, registrujúci orgán rozhodne o tom, že sa cirkev (NS) registruje, alebo registráciu odmietne, ak podmienky splnené nie sú.

V prípade odmietnutia registrácie môže prípravný orgán cirkvi (NS) alebo cirkev (NS) v prípade zrušenia predchádzajúcej registrácie podať v lchote určenej zákonom návrh na preskúmanie tohto rozhodnutia Najvyššiemu súdu SR.

Ak cirkev (NS) koná v rozpore so zákonom alebo podmienkami registrácie, vykoná registrujúci orgán zrušenie registrácie postupom podľa zákona č. 308/1991 Zb. a podporne podľa zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní.

Cirkvi (NS), ktoré vykonávali činnosť podľa iných platných právnych nariem do účinnosti zák. č. 308/1991 Zb. (= zo zákona alebo na základe štátneho súhlasu), sa považujú za registrované podľa zákona č. 308/1991 Zb. (recipovaná registrácia). Spolu s cirkvami neskôr registrovanými sa považujú za **cirkvi uznané** (= uznané štátom – § 4, odsek 4 zákona č. 308/1991 Zb.) so všetkými právami a povinnosťami, ktoré z tohto postavenia vyplývajú.

V Slovenskej republike pôsobili k 1. 9. 1991 tieto cirkvi a náboženské spoločnosti:

1. Apoštolská cirkev na Slovensku
2. Bratská jednota baptistov
3. Cirkev adventistov siedmeho dňa
4. Cirkev bratská na Slovensku
5. Cirkev československá husitská
6. Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku (je najvýznamnejšou nekatolíckou cirkvou – hlási sa k nej asi 330 000 veriacich v Slovenskej republike)
7. Evanjelická cirkev metodistická
8. Grékokatolícka cirkev na Slovensku
9. Kresťanské zbytiny
10. Pravoslávna cirkev
11. Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku (kalvíni)
12. Rímskokatolícka cirkev na Slovensku (najpočetnejšia cirkev v Slovenskej republike – hlási sa k nej vyše 3 100 000 veriacich)
13. Starokatolícka cirkev
14. Židovské náboženské obce
(v súčasnosti už pôsobí na základe registrácie aj Náboženská spoločnosť Svedkov Jehovových)

V máji 1994 bola na Ministerstve kultúry zaregistrovaná Ekumenická cirkevná rada. Jej členmi sú Evanjelická cirkev a. v., Kresťanská reformovaná cirkev, Pravoslávna cirkev, Cirkev bratská, Evanjelická cirkev metodistická a Československá cirkev husitská v Slovenskej republike (Rímskokatolická cirkev na Slovensku má v tomto združení status pozorovateľa).

V. Zriad'ovanie a činnosť cirkevných škôl

Podľa zákona č. 29/1984 Zb. (v znení neskorších noviel – úplné znenie č. 350/1994 Z. z.) o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) patria do tejto sústavy okrem štátnych škôl aj súkromné školy, ktoré môžu zriadiť fyzické alebo právnické osoby, ako aj cirkevné školy (školy náboženských spoločností), ktorými sú (§ 57b, odsek 1):

- cirkevné základné školy
- cirkevné špeciálne školy
- cirkevné stredné školy
- cirkevné strediská praktického vyučovania
- cirkevné základné umelecké školy
- cirkevné učilištia

Cirkevné školy zriaďujú cirkvi (NS) po ich zaradení do siete škôl ustanovej Ministerstvom školstva (MŠ) alebo Ministerstvom zdravotníctva (MZ), ak ide o strednú zdravotnícku školu. K návrhu na zriadenie Stredného odborného učilišťa alebo Strediska praktického vyučovania sa vyjadruje podľa ich zameŕania príslušný ústredný orgán štátnej správy.

Návrh na zaradenie do siete škôl predkladá ministerstvu príslušný cirkevný orgán, plniaci funkciu **zriad'ovateľa cirkevnej školy**. Návrh obsahuje:

- a) názov zriad'ovateľa školy
- b) druh, typ a názov školy
- c) počet žiakov, učební a ich vybavenie
- d) počet učiteľov a ich odborná a pedagogická spôsobilosť
- e) posudok orgánu hygienickej služby o vhodnosti objektu školy
- f) názvy študijných a učebných odborov pri príslušných školách (SOŠ, SOU, SPV, ŠS, učilištia)
- g) učebné plány a osnovy vyučovacích predmetov s rozsahom vyučovacích hodín

MŠ alebo MZ vyradí cirkevnú školu zo siete škôl :

- a) na návrh – s uvedením dôvodu vyradenia a spôsobu zabezpečenia ďalšej prípravy žiakov po zrušení cirkevnej školy,
- b) po opakovanom zistení závažných nedostatkov v činnosti alebo v materiálnom alebo personálnom vybavení.

Po vyradení zo siete škôl zriaďovateľ cirkevnú školu formálne zruší.

Učebné plány a osnovy schváľuje zriaďovateľ školy po dohode s MŠ alebo MZ, pričom rozsah a obsah štúdia musí zodpovedať (podľa druhu školy) rozsahu potrebnému na získanie príslušného stupňa vzdelania poskytovaného štátnymi školami rovnakého druhu. Vzdelanie získané na cirkevných školách je totiž **rovnocenné** so vzdelaním získaným na ostatných školách, štátnych a súkromných (§ 57c školského zák.).

Prijímanie žiakov a priebeh štúdia na cirkevných školách sa riadi všeobecne záväzným právnym predpisom a pokynmi zriaďovateľa cirkevnej školy. Ukončovanie štúdia sa riadi výlučne osobitným právnym predpisom. Ministerstvo školstva zároveň vykonáva vo veciach cirkevných škôl pôsobnosť pri zabezpečovaní povinnej školskej dochádzky a v iných veciach všeobecne pedagogického charakteru.

Pedagógovia cirkevných škôl musia byť občiansky bezúhonní, morálne vyspelí a musia mať odbornú a pedagogickú spôsobilosť podľa osobitného právneho predpisu na všetky predmety okrem náboženstva, pri ktorom sa táto spôsobilosť riadi pokynmi zriaďovateľa (t. j. vnútornými normami cirkvi alebo náboženskej spoločnosti). Ich odmeňovanie sa riadi vyhláškou č. 571/1990 Zb. o odmeňovaní učiteľov náboženstva, a to tak, že môžu byť platení buď na základe pracovného pomeru k cirkvi (NS), alebo na základe dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru. V oboch prípadoch určuje vyhláška určitý rozsah príjmu (v druhom prípade podľa počtu vyučovacích hodín) s tým, že jeho konkrétnu výšku v rámci tohto rozsahu určí cirkev (NS). Okrem tohto príjmu môžu učitelia náboženstva dostávať za výučbu náboženstva zo zdrojov cirkvi (NS) odmeny.

Je dôležité podotknúť, že výučba náboženstva nie je na verejných (štátnych) ani súkromných, čiže aj cirkevných školách povinným predmetom. Náboženstvo ako predmet je voliteľný s tým, že ak rodičia svoje dieťa na náboženstvo prihlásia, stáva sa pre tohto žiaka predmetom, ktorý musí absolvovať.

Praktická prevádzka a činnosť cirkevných škôl vo vzťahu ku školám, ktorých zriaďovateľom je štát, je v určitej miere skomplikovaná tým, že musia odvádzať vyššiu časť finančných prostriedkov do poistných fondov.

Podľa zák. č 279/1993 Z. z. o školských zariadeniach môžu cirkevi (NS) so súhlasom ministerstva školstva zriaďovať aj školské zariadenia rôzneho druhu, pôsobiace v oblasti výchovy, poradenstva a záujmového vzdelávania. Patria medzi ne:

- a) výchovno-vzdelávacie zariadenia – napr. predškolské zariadenia (materské školy), školské kluby, školy v prírode, centrá voľného času
- b) špeciálne výchovné zariadenia – na ochranu detí a mládeže pred patologic-kými javmi
- c) poradenské zariadenia
- d) záujmovovo-vzdelávacie zariadenia – napr. jazykové školy
- e) účelové zariadenia – napr. školské jedálne

Po novembri 1989 boli do zväzku univerzít zaradené opäťovne bohoslovecké fakulty, ktoré dovedy podliahali priamo ministerstvu kultúry. Zároveň bol zrušený tzv. *numerus clausus*, t. j. štátom stanovený (uzavretý) maximálny počet prijatých uchádzačov o kniažské štúdiá. Boli obnovené diecézne semináre pre výchovu katolíckeho kniazstva. Študovali teologiu (ako vedný odbor, nie ako súčasť prípravy na duchovné povolanie) môžu aj laici – muži aj ženy, zatial ale len v dialkovom štúdiu. Pri prijímaní učiteľov a menovaní docentov a profesorov na teologických fakultách sa musia rešpektovať aj vnútorné predpisy príslušnej cirkvi. V súčasnosti pôsobia na Slovensku tieto behoslovecké fakulty (vysoké školy):

- Rímskokatolícka cyrilometodejská bohoslovecká fakulta UK v Bratislave (teologické inštitúty ako jej súčasti pôsobia v Žiline, Nitre, Banskej Bystrici a Spišskom Podhradí pre jednotlivé diecézy)
- Evanjelická BF UK v Bratislave
- Gréckokatolícka BF UPJŠ v Prešove
- Pravoslávna BF UPJŠ v Prešove
- Teologický inštitút svätého Alojza Trnavskej univerzity

VI. Právna úprava a vzájomné vzťahy v oblasti rodinného (manželského) práva

Po spoločensko-politickej zmeniach v roku 1989 prišlo aj v oblasti rodinného práva k právnym úpravám, ktoré významne zasahujú do dôležitej oblasti, ktorou je manželské právo, konkrétnie forma uzavierania manželstva, a to

zákonom č. 234/1992 Zb., ktorým sa mení zákon č. 94/1963 Zb. o rodine v znení zákona č. 132/1982 Zb.

Týmto zákonom bol prakticky zrušený dovtedy platný obligátorny občiansky, t. j. civilný sobáš, a bola právne upravená (§ 3 zákona o rodine) možnosť výberu formy uzavretia manželstva (*fakultatívny sobáš*). Manželstvo sa od účinnosti tejto novely uzatvára súhlasným vyjadrením muža a ženy bud' pred orgánom štátu (tzv. občiansky sobáš), ktorým je orgán poverený vedením matriky pre obvod trvalého pobytu jedného zo snúbencov, alebo pred orgánom cirkvi (náboženskej spoločnosti), ktorým je príslušný duchovný registrovanej cirkvi (náboženskej spoločnosti) – tzv. cirkevný sobáš. Pôsobnosť duchovného pri uzaváraní manželstva má od účinnosti tejto novely úradný a verejný charakter (prenesená pôsobnosť zo strany štátu).

Poznámka: Do roku 1990 cirkevné sobášne obrady uskutočnené pred uzavretím manželstva, t. j. pred občianskym sobášom, napĺňali pre duchovného skutkovú podstatu trestného činu porušovania zákona o právnom rodinnom – § 211 Trestného zákona; toto ustanovenie Trestného zákona bolo zrušené po novembri 1989.

Cirkevnou formou sa manželstvo uzatvára v kostole alebo na inom vhodnom mieste, určenom vnútornými predpismi cirkvi.

Podmienky uzavretia manželstva stanovené zákonom č. 94/1963 Zb. o rodine však samozrejme zostávajú v platnosti aj pri uzavieraní manželstva cirkevnou formou (spôsobilosť na právne úkony, dosiahnutie stanoveného veku 18, výnimocne 16 rokov, slobodný stav, neexistencia príbuzenského vzťahu určitého stupňa) a orgán cirkvi je povinný tieto skutočnosti vopred preveriť. Okrem toho musia snúbenci predložiť potrebné doklady na príslušnom matričnom úrade (t. j. orgánu štátu), ktorý ich po preverení odošle orgánu cirkvi, miestne príslušnému na uzavretie manželstva. Po uzavretí manželstva je orgán cirkvi povinný do troch pracovných dní odo dňa uzavretia manželstva zaslať zápis o uzavretí manželstva príslušnému matričnému úradu (§ 27, ods. 6 zákona č. 154/1994 Z. z. o matrikách).

O podmienkach, ktoré na uzavretie manželstva vyžaduje cirkev (náboženská spoločnosť), zákon nehovorí, ale je pravdepodobné, že každá cirkev alebo náboženská spoločnosť bude vyžadovať ich splnenie.

Súčasne bola zmenená právna úprava týkajúca sa uzavierania manželstva občanov SR (v tom čase občanov ČSFR) v zahraničí, a to aj so spätnou platnosťou (= retroaktívny účinok právnej normy – pôsobí na právne vztahy vzniknuté v minulosti). V zmysle tejto úpravy manželstvá, ktoré boli uzavreté čs. štátными občanmi v zahraničí od 1. 1. 1950 (od tohto dňa bol v ČSR práv-

ne účinný len civilný sobáš) do 30. 6. 1992 (deň opäťovného zavedenia fakultatívneho sobáša v ČSFR) platne podľa práva daného štátu, teda aj manželstvá uzavreté len cirkevnou formou, sa považujú (od 1. 7. 1992) za platné aj podľa práva SR. Podľa zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom sa totiž na platnosť manželstva čs. občana do 30. 6. 1992 vyžadovala občianska forma (teda aj pri uzavieraní manželstva v zahraničí), pričom na základe cirkevných sobášnych obradov manželstvo u čs. občana podľa čs. právneho poriadku nevzniklo, aj keď právny poriadok štátu, kde sa uzatváralo, cirkevnú formu uzavierania manželstva uznával. Toto ustanovenie zák. č. 97/1963 Zb. (§ 20, odsek 2) bolo zrušené a v platnosti ostalo len ustanovenie, na základe ktorého sa forma uzavierania manželstva občana SR riadi právom miesta uzatvárania manželstva, čo znamená, že občan SR musí pri uzavieraní manželstva v cudzine rešpektovať formu obradu v danom štáte (ak je nejaká predpísaná ako povinná).

Pri úprave zániku manželstva nedošlo k žiadnym zmenám a štát nadalej považuje rozsudky cirkevných súdov alebo iných kompetentných orgánov cirkví alebo náboženských spoločností týkajúce sa manželstva (napr. vyhlásenie manželstva za neplatné, pápežský dišpenz – podľa kanonického práva) za vnútorné veci cirkví a nemajú žiadne právne následky v oblasti civilného práva (sú irelevantné). Vnútorné predpisy katolíckej cirkvi, ktoré nespochybňujú príslušnosť štátu pre výlučne civilno-právne účinky manželstva (napr. majetkovo-právne vzťahy medzi manželmi, priezvisko manželov a detí), však napríklad po vyhlásení neplatnosti manželstva pred cirkevným súdom vyzývajú obe strany na splnenie si svojich občianskych povinností, ktorými sú viazané podľa civilného práva (pozri kánon 1689 Kódexu kanonického práva), pretože podľa civilného práva sú stále manželmi – teda aby sa obrátili aj na civilný súd, ktorý rozvodovým rozsudkom upraví ich majetkové vzťahy a prípadné záväzky voči detom (zverenie do starostlivosti a výživné) v záujme toho, aby ich osobný stav podľa cirkevno-právnych predpisov – „slobodný“ – bol v súlade aj s ich stavom a vzťahom podľa civilného práva (právneho poriadku) a aby tak mohli prípadne uzavrieť nové manželstvo (nové len podľa civilného práva, pretože vyhlásením neplatnosti manželstva podľa kanonického práva sa vlastne konštatuje, že manželstvo vôbec nevzniklo).

Postavenie detí narodených v manželstve alebo mimo neho je podľa právneho poriadku štátu rovnoprávne, osobitné zákony (občiansky zákoník, zákon o rodine) vlastne toto delenie na manželské a nemanželské deti vôbec nepoužívajú.

VII. Spolupráca cirkví a náboženských spoločností pri penitenciárnej starostlivosti

Podľa § 9 zákona č. 308/1991 Zb. majú cirkvi (NS) prostredníctvom nimi poverených osôb prístup aj do miest, v ktorých sa vykonáva väzba a trest odňatia slobody. Ich spoluúčasť pri nápravno-výchovnej práci s odsúdenými je podrobnejšie upravená vo vyhláške č. 125/1994 Z. z. (Poriadok výkonu trestu).

Účasť a aktivity cirkví (NS) v týchto zariadeniach môžu mať rozličnú podobu a formu:

- konanie bohoslužieb v týchto zariadeniach (v čase vymedzenom ústavným poriadkom),
- rozhovory a pastoračné návštevy spojené s duchovnou starostlivosťou a službami duchovného charakteru,
- zabezpečenie a výklad náboženskej literatúry,
- prednášky, besedy, koncerty,
- účasť na resocializačnej práci s odsúdenými (príprava na prepustenie na slobodu a zaradenie sa do spoločenského života po prepustení).

Aktivity cirkví (NS) sa môžu vyvíjať zásadne mimo pracovného času odsúdených, ale v mimopracovnom čase už nesmie odsúdeným v účasti na duchovných stretnutiach nikto brániť. Duchovní sa musia pri návštevách riadiť predpismi upravujúcimi výkon trestu a ústavným poriadkom zariadenia.

Literatúra

1. von Campenhausen, A.: Staatskirchenrecht. München 1983.
2. Gašaj, L.: Poznámky k zákonom SNR č. 234/1992 Zb. o uzatváraní manželstiev. in: Zbor. II. Symp. kánonického práva. Spišská Kapitula 1992.
3. Juran, J.: Zu den Beziehungen zwischen Staat und Kirche in der Slowakischen Republik. SZ. (kanonistische Abteilung, Band 81), Wien-Köln-Weimar 1995.
4. Polášek, F.: Církevní manželství podle kanonického práva. Praha 1990.
5. Pree, H.: Österreichisches Staatskirchenrecht. Wien-New York 1984.
6. Puza, R.: Katholisches Kirchenrecht. Heidelberg 1993.
7. Tretera, J. R.: Církevní právo. Praha 1993.

Resumé

Vzťah štátu a cirkví v Slovenskej republike je právne postavený na viacerých právnych normách rozličnej právnej sily. Svojou povahou sú tieto normy súčasťou viacerých odvetví právneho systému. Po zrušení štátneho dozoru nad cirkvami po roku 1989 sú jeho základnými charakteristickými črtami v súčasnosti kooperácia štátu a cirkví, autonómia cirkví v správe a riadení svojich vnútorných a vonkajších záležitostí a parita uznaných náboženských vyznanií, ktoré štátnej registráciou nadobúdajú ako celok verejnoprávny status. Financovanie cirkví, vrátane prevádzky cirkevných škôl, je napojené na štátny rozpočet. Ďalší zdroj príjmov cirkví predstavujú výnosy z majetku, vrátane majetku získaného späť na základe reštitučných zákonov prijatých v rokoch 1990 a 1993. Od 1. 7. 1992 má sobáš uzavretý pred orgánom registrovanej cirkvi občiansko-právne účinky.

Abstract

Legal Status and Activities of Churches in the Slovak Republic

The state-churches relationship in Slovak Republic is legally based on several legal norms of different legal strength and these norms are by their nature a part of several branches of legal system. After abolishing the state supervision over churches after 1989, its basical characteristic features are at present cooperation between the state and churches, authonomy of churches regarding their internal and external matters and parity of the recognized religious denominations, which are as a whole gaining the public law status trough the registration by state. Financing of churches is, including church schools, connected to the governmental budget. The other source of church income is constituted by the property yields, including the property returned in consequence of the restitution acts, passed in the years 1990 and 1993. Since July 1, 1992, a wedding constituted by a registered church body has a civil law validity.

Zusammenfassung

Rechtsstellung und Tätigkeit der Kirchen in der Slowakischen Republik

Die rechtliche Beziehung Staat - Kirchen in der Slowakischen Republik ist auf mehreren Rechtsnormen verschiedener Rechtskraft aufgebaut und ihrer Natur nach gehören diese Normen unter mehrere Rechtszweige. Nach der Aufhebung der staatlichen Aufsicht über die Kirchen nach dem Jahre 1989 charakterisieren folgende Züge die gegenseitige Beziehung: Kooperation von Staat und Kirchen, Autonomie der Kirchen in der Verwaltung und in der Leitung ihrer Innen- und Außenangelegenheiten und Gleichheit der anerkannten religiösen Bekenntnisse, die durch die staatliche Registrierung als solche das öffentlichrechtliche Statut gewinnen. Die Kirchenfinanzierung, einschließlich des Betriebs der kirchlichen Schulen, ist auf das Budget ge-

bunden. Eine weitere Quelle der Einkommen stellen die Erträge von den Gütern dar, inklusive der aufgrund der Restitutionsgesetze aus den Jahren 1990 und 1993 zurückgewonnenen Güter. Vom 1. 7. 1992 an hat die vor dem Organ einer der registrierten Kirchen geschlossene Ehe zivilrechtliche Auswirkungen.

Riassunto

La posizione giuridica e l'attività delle Chiese nella Repubblica Slovacca

Il rapporto Stato – Chiesa nella Repubblica Slovacca è basato giuridicamente su varie norme gerarchicamente ordinate e, per la loro natura, queste norme fanno parte di più settori del sistema giuridico. Dopo l'abolizione della sorveglianza statale sulle Chiese dopo l'anno 1989 ci sono attualmente i seguenti tratti fondamentali caratteristici: la cooperazione tra lo Stato e le Chiese, l'autonomia delle Chiese nell'amministrazione e nella gestione dei loro affari interni ed esterni e l'uguaglianza delle confessioni religiose che tramite la registrazione statale acquistano uno statuto giuridico pubblico. Il finanziamento delle Chiese, inclusa la gestione delle scuole ecclesiastiche, è congiunto con il bilancio dello Stato. Altre fonti dei redditi delle Chiese sono rappresentati dai proventi delle proprietà, incluse quelle riacquistate in base alle leggi sulla restituzione emanate negli anni 1990 e 1993. A partire dal 1. 7. 1992 il matrimonio concluso di fronte all'organo di una delle Chiese registrate riceve gli effetti civili.

O autorovi

Mgr. Matúš Nemeč sa narodil 23. 6. 1964 v Bratislave. V rokoch 1988 až 1993 študoval na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Po skončení štúdia bol prijatý na Katedru rimskeho práva ako asistent pre predmet cirkevné právo. Vo svojej práci sa zameriava na problematiku vzťahu štátu a cirkvi a právneho postavenia cirkví v súčasnosti.

Mgr. Matúš Nemeč was born on June 23, 1964 in Bratislava. In the years 1988–1993, he studied on the Faculty of Law of the Komenský University in Bratislava. After graduation, he was accepted to the Department of Roman Law as an assistant-professor for the course of Ecclesiastical Law. In his work, he is oriented on the problematics of the state–church relationship and on the present legal position of churches.

Mgr. Matúš Nemec wurde am 23. 6. 1964 in Bratislava geboren. In den Jahren 1988–1993 studierte er an der juristischen Fakultät der Komenský Universität in Bratislava. Nach dem Abschluß seiner Studien wurde er an den Lehrstuhl des römischen Rechts als Assistent im Fach „Kirchenrecht“ berufen. In seiner Arbeit befaßt er sich mit der Problematik der Beziehung Staat–Kirche und der Rechtsstellung der Kirchen in der heutigen Zeit.

Mgr. Matúš Nemec è nato il 23. 6. 1964 a Bratislava. Negli anni 1988–1993 ha studiato alla Facoltà Giuridica della Università Comeniana a Bratislava. Conclusi gli studi, è stato ammesso nella Cattedra di Diritto Romano come insegnante di Diritto Canonico. Nel suo lavoro scientifico si dedica alla problematica dei rapporti tra lo Stato e la Chiesa e alla posizione giuridica delle Chiese nel tempo attuale.

Financování činnosti církvi ve Spojených státech amerických

Prof. Harry C. Veryser

Následující text je záznamem přednášky, kterou přednesl profesor Veryser na konferenci *Financování církvi v Evropě a USA*, uspořádané Společností pro církevní právo na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze dne 6. září 1996. Záměrně jsme v překladu ponechali hovorový styl, kterým byl příspěvek přednesen. Marginální rubriky jsou dílem našeho redakčního zpracování.

Složitost systému financování církevních aktivit v USA

Komplikovanost financování církvi v USA spočívá v tom, že je zde veliká pluralita církevních institucí. Vedle katolíků tam působí přinejmenším 250 různých protestantských denominací, tři různé skupiny židů i několik rozdílných islámských denominací. Každá z těchto denominací má své vlastní vnitřní zvyklosti a rozdílný způsob financování i využívání finančních prostředků. Podle hlavních aktivit však lze financování církví sledovat ve čtyřech specifických oblastech.

Typy církevních aktivit

a) evangelizace

První typ aktivit můžeme nazvat *evangelizaci* a tento pojem zahrnuje všechny aktivity, které jsou výlučně náboženské povahy. Je to například udělování svátostí, kázání evangelia, stavba a udržování kostelů a výchova a vzdělávání klérku. Poněvadž ty části Ústavy Spojených států, které se týkají náboženství, se vykládají v tom smyslu, že musí existovat úplná odluka církve od státu, bylo vládním institucím na všech stupních zakázáno financování jakéhokoliv typu evangelizace či jednoznačně náboženské aktivity. *Jedinou výjimkou* se stalo zaměstnávání vojenských kaplanů v armádě, kteří jsou placeni státem.

b) školství

Již od vzniku Spojených států se církve angažovaly na poli *vzdělání a výchovy*. Většina významných *univerzit* byla původně založena církvemi a říze-

na duchovními. Navíc všechny církve také provozovaly *základní školy* (od 1. do 8. třídy) i *střední školy* (od 9. do 12. třídy). Tato činnost se v posledních několika letech stává *stále významnější* částí církevních aktivit, poněvadž stále více denominací zakládá ve farnostech školy různého druhu, které vytvářejí ucelený systém. Studenti tak mohou začít v první třídě a pokračovat až k doktorátu a celou tu dobu trávit v církevních školách.

Ve Spojených státech vždy existoval *duální* školní systém, a nyní se rozvíjí systém *trojity*.

1. Jednou jeho částí je systém *veřejných škol*, které jsou řízeny lokální vládou.
2. Druhou částí je *církevní školství*, v jehož rámci jednotlivé denominace ve Spojených státech rozvíjejí školní systém ve farnostech, takže katolici, příslušníci Episkopální církve, židé, luterští protestanté i různé kalvínské denominace, baptisté i metodisté, kromě jiných, tam mají své vlastní školy.
3. Třetím systémem školního vzdělávání, který se nyní nově objevuje ve Spojených státech, je *domácí výuka*, kdy rodiče sami učí své děti doma. Máme nyní více než milion dětí, které se učí v rámci tohoto systému doma, a jejich počet roste zhruba o 20 % ročně. Vím, že je to něco, co neexistuje v Evropě ani v Kanadě, kromě velmi bohatých rodin, které mohou svým dětem najmout soukromé učitele.

Stále více Američanů však nyní volí výuku doma. Moderní komunikační prostředky to umožňují, nadto se rodiče domnívají, že kvalita vzdělání v systému veřejných škol není dobrá. Cítí, že systém veřejných škol je špatný a že jejich dětem neposkytuje dostatečné vzdělání. Navíc u Američanů vzniká stále větší odpor vůči vstěpovaným hodnotám a způsobu výuky ve veřejných školách. Nahlízejí na veřejné a státní školy jako na nepřátelské vůči náboženskému přesvědčení, principům volného trhu a tradiční morálce a kultuře, které chtějí svým dětem zprostředkovat.

Soukromé školy také ztratily část žáků ve prospěch domácího vzdělávání, poněvadž rodiče mají pocit, že i církevní školy napodobují systém škol veřejných. Jsou přesvědčeni, že tím, že budou své děti učit doma, mohou lépe uchovávat tradiční hodnoty. Mají také vážné obavy, že jejich děti by od svých vrstevníků ve škole mohli přejmout špatné návyky, jako je konzumace drog, vulgární vyjadřování a předčasný předmanželský sex.

Navíc rodiče zjišťují, že takto mohou také zkrátit vzdělávání svých dětí přinejmenším o dva roky. V tomto smyslu je výuka dětí doma efektivnější. A tak spolu s tím, jak roste školné na soukromých školách, rozhoduje se stále více rodin pro domácí výuku.

c) sociální péče

Třetí oblastí, do níž jsou církve zapojeny, je *charitativní činnost*. V této oblasti má aktivita církví ve Spojených státech dlouhou tradici. USA jsou zemí, která zavedla státní sociální péči teprve roku 1936, od nástupu Franklina Roosevelta, a ve Spojených státech je tento systém značně zpochybňován. Američané se s ním neztotožní. V roce 1996 zrušil Kongres Spojených států státní podporu v celé řadě oblastí. Americkým ideálem vždycky bylo ukončit systém státní sociální péče a přenechat starost o méně šťastné občany soukromému sektoru a církvím.

Je známo, že lidé na kontinentě a v Anglii se cítí mnohem lépe v systému státní sociální péče a podporují vládu, která sama zajišťuje lidem sociální podpory a zdravotní péči. Tradition ve Spojených státech však vždy bylo, že lidé mají pracovat a že přerozdělování prostředků státem má být minimální. V důsledku toho hrála církev vždy velmi významnou roli v oblasti péče o chudé. Na *církev a rodinu* se v USA pohlíží jako na *přirozenou základnu sociální pomoci*.

Před velkou hospodářskou krizí se lidé, kteří se dostali do problémů v nezaměstnanosti či jinak, obraceli na církev. I v současné době členové Mormonskej církve odmítají státní sociální dávky, protože církev se o své členy stará sama. Ve Spojených státech jsou vývařovny pro chudé a sociální péče je součástí křesťanských povinností. Mnozí Američané se obracejí nejprve na církev a pak teprve na stát, což představuje určitou odlišnost např. proti Evropě. Ve Spojených státech tento systém fungoval od jejich vzniku a od vyhlášení nezávislosti. Církve vždy byly hlavní záštítou v oblasti sociální pomoci. Vláda se do této role dostala až mnohem později a – jak již bylo řečeno – sociální podpora státu se stále snižuje. Jak Demokratická, tak Republikánská strana usilují o zrušení systému státní sociální péče, jak byl zaveden v období velké hospodářské krize.

d) zdravotnictví

Čtvrtou oblastí je oblast církevní aktivity ve zdravotnictví provozováním *nemocnic*. Od raných dob zakládaly a řídily v Americe církve a zejména řeholní společenství nemocnice a zajišťovaly zdravotní péči.

Takto definované oblasti aktivit církví současně představují hlavní oblasti církevní ekonomiky a na tomto poli se řeší i problémy financí. Je třeba podeklounout, že na rozdíl např. od církví v České republice nebo od anglikánské církve a zřejmě i některých dalších církví v Evropě církve ve Spojených státech naprosto na sebe nevtahují kulturní závazky a *nepovažují za svůj úkol udržování uměleckých děl a historických budov*. To je zcela zřejmě dáno tím,

že v USA je jen velmi málo budov, které by měly významnou historickou cenu, poněvadž je to země velmi mladá – stará jen 250 let. Kostely v Praze jsou většinou starší než existence USA.

Zdroje financování církevních aktivit

Každá z aktivit církví v USA je financována rozdílným způsobem.

a) evangelizace

Evangelizace se financuje stoprocentně ze *soukromých příspěvků* vzhledem k již zmíněným ústavním omezením.

b) školství

Vzdělávání je financováno třemi způsoby. Prvním z nich je *školné*. Navštěvuje-li dítě církevní školu, platí určité školné, to však je *dotováno řeholními rády a církevními nadacemi*.

Ve Spojených státech působí kongregace, řeholní rády, společenství bratří i kněží, jejichž členové vždy pracovali za velmi nízké mzdy. Přispívali tak svou prací na vzdělávání mládeže a tímto způsobem je i hmotně podporovali. Po Druhém vatikánském koncilu dochází, že l, k poklesu počtu mladých mužů a žen, kteří vstupují do rádů. Jedním z problémů, s nimiž se církve v současné době potýkají, je náhrada rádových učitelů civilními zaměstnanci, kteří však požadují daleko vyšší mzdy.

Třetí metodou, jejímž prostřednictvím je církevní školství financováno, je zakládání nadačních fondů. Tyto fondy jsou ekonomicky investovány, což poskytuje zisk z úroků a dividend jako zdroj finančních prostředků pro školy. Nedávno v arcidiecézích Detroit a New York tamější arcibiskupové uspořádali akci k získání finančních prostředků a v obou případech nashromázdili 100 000 000 dolarů, které byly investovány a výnos z těchto investic je používán na finanční podporu škol.

Ve Spojených státech se rozvíjí rozsáhlá diskuse o financování vzdělání. Rodiče, kteří posílají své děti do soukromých škol, argumentují, že by neměli platit daně na státní školy. Je proto snaha přesunout část daňových výnosů ze státních škol rodičům, jejichž děti jsou v soukromých školách. Obyvatelé Spojených států si zpravidla nepřejí přímé financování státem, protože nechtějí s tím spojenou státní kontrolu nad vyučováním, a proto se snaží o přerozdělení daní. Tento problém je v současné době předmětem velkých diskusí, záležitost však ještě není rozhodnuta.

c) sociální péče

Ve třetí z uvedených církevních aktivit, která představuje charitativní a sociální práci, je stupeň *státní finanční podpory* značný. To je jediná oblast, v níž jsou církve dotovány státem. To se děje prostřednictvím *smluv mezi státem a církevními institucemi*, které se týkají zajišťování služeb pro chudé. Tyto aktivity zahrnují například protidrogové poradenství, služby pro osamělé matky apod.

d) zdravotnictví

Čtvrtou oblastí jsou nemocnice. Církve provozovaly nemocnice od počátků existence USA. Do roku 1960 nebyla Federální vláda nijak zapojena do financování zdravotní péče. Až do tohoto období byly nemocnice financovány ze soukromých příspěvků, z některých plateb hrazených ze soukromého pojištění a z příspěvků místních vlád. Po roce 1967 se do poskytování zdravotní péče zapojila federální vláda a církevní nemocnice se staly také příjemci této finanční podpory.

Uvedené skutečnosti poskytují obecný přehled o různých církevních aktivitách ve Spojených státech a o jejich financování. Tato pravidla platí pro všechny denominace, ať to jsou katolíci, protestantské církve nebo židovské pospolitosti, a v současné době také islámské denominace, jejichž početnost vzrůstá v důsledku přistěhovalectví ze zemí Středního východu.

Vnitrocírkevní zdroje financování

Určitou pozornost je třeba věnovat také *internímu* financování církví. Katolická církev, stejně jako ostatní církve, funguje na třech úrovních. Svým způsobem je to paralela vládních úrovní ve Spojených státech. Jsou zde národní církevní instituce, které v rámci katolické církve představuje Národní konference katolických biskupů. Pak je zde diecézní úroveň, kterou tvoří jednotlivé diecéze řízené v katolické církvi biskupem. Na lokální úrovni jsou to pak farnosti.

Ve Spojených státech má až 50 % farností své vlastní školy. Celkem je v USA asi 300 katolických diecézí. Počet farností v různých diecézích je kolísající, v Detroitu je asi 250 farností, z nichž zhruba 125 má vlastní školy. Ty jsou financovány z pravidelných nedělních sbírek a ze školného. *Lokální vládní instituce osvobozuji církve od různých daní*. Církve a charitativní organizace dostávají tyto daňové úlevy tradičně.

Místní farnost tedy dostává peníze z dobrovolných příspěvků a ze svého načního fondu, tj. výnosy z jeho investování. Celkově zhruba 90 % církevních financí pochází z pravidelných nedělních sbírek, kolem 5 % z dědictví a odkazů v závětích, kolem 5 % z výnosů investic.

Účast na bohoslužbách je ve Spojených státech velmi vysoká. Odhaduje se, že nedělní bohoslužby navštěvuje 50–60 % členů církví, takže výnos sbírek je pro podporu činnosti církvi dostatečný. Finanční situace církví ve Spojených státech je však na nedělní návštěvě kostelů přímo závislá. Návštěvnost kostelů je v USA finanční silou církve.

Další otázkou je *financování biskupství*, které se provádí dvěma způsoby. V prvé řadě ústředí jednotlivých diecézí dostávají určitý podíl z příjmů farností. Druhý způsob je financování prostřednictvím zvláštních sbírek. Biskup tedy nejen dostává určitý příspěvek od farnosti, ale může také požádat o uspořádání dobrovolné sbírky. Převážná část příjmů biskupa pochází právě ze zvláštních sbírek.

Existuje také zvláštní sbírka *pro církevní ústředí v Římě*. Ta se koná v určitou neděli, kdy se „vybírá do klobouku“. Celý tento systém je dobrovolný.

Za jedinou podporu poskytovanou vládou lze považovat daňový systém. Tato podpora se uskutečňuje tak, že veškeré finanční příspěvky na charitativní účely jsou osvobozeny od daně. Tato skutečnost však neovlivňuje strukturu a výši těchto darů, poněvadž, jak ukazují současné studie, byli Američané před zavedením daně z příjmů v roce 1913 právě tak štědrí jako dnes, ne-li více. Důkazem toho je, že většina amerických kolejí, nemocnic a univerzit byla vybudována ze soukromých charitativních darů před rokem 1930. Ani dnes se církve v USA neobávají, že by výrazně poškodilo jejich charitativní činnost, kdyby byla odstraněna daň z příjmů a tím zaniklo daňové zvýhodnění příspěvků na charitativní účely.

V rámci současného systému jsou všechny charitativní činnosti klasifikovány jako 501(c)3, což znamená, že pokud nějaká osoba daruje peníze organizaci klasifikované jako 501(c)3, neboli charitativní, může si tuto částku odepsat z daní jako odečitatelnou položku z příjmu, nikoliv jako daňový kredit. Prakticky to tedy znamená, že finanční příspěvek darovaný farnosti, diecézi nebo národní církvi, stejně jako všem ostatním charitativním organizacím, je odečitatelný z daní.

Ve Spojených státech existuje církevní charita a dále doslova tisíce dalších charitativních organizací, které nejsou spojeny se žádnou církví. Tyto organizace jsou ve Spojených státech autonomní. Obecně to mohou být univerzity, koleje a misijní aktivity. Ty se obracejí se *žádostí o finance* přímo na veřej-

nost. Zpravidla se to děje formou *přímé korespondence*, což je až dosud velmi úspěšné.

Jedním z tajemství financování charity ve Spojených státech je, že je založeno na *velmi široké základně*. Není závislá pouze na penězích pocházejících od bohatých lidí. Průměrný občan dává běžně peníze na charitativní účely a většina lidí ve Spojených státech má své oblíbené charitativní aktivity, na něž přispívá. Univerzity se obracejí na své absolventy, misijní řády apejí přímo formou osobních dopisů. Celý tento systém je soukromý a dobrovolný.

Stejně tak společenský život ve Spojených státech je do značné míry spojen se získáváním finančních prostředků pro různé účely. Lidé pořádají plesy, večírky, společenské večeře a další různé společenské události, aby vybrali peníze. Síla amerického systému je v tom, že má, jak již bylo řečeno, velmi širokou základnu a že je vysoká návštěvnost nedělních bohoslužeb. Ve Spojených státech nikdy neexistovala žádná aristokracie a tak ani nevznikla tradiční finanční závislost na bohatých lidech. *Součástí americké tradice je být štědrý v přispívání na charitativní účely.* K tomu jsou všichni od mládí *vychováváni*, aby věřili v tento systém dobrovolných příspěvků.

Zpracovala Ing. Jana Mindlová, CSc.

Resumé

Příspěvek prof. Harry C. Verysera byl přednesen na Právnické fakultě UK dne 6. 9. 1996. Shrnuje problematiku financování církví ve Spojených státech, jejíž základní komplikovanost spočívá ve skutečnosti, že počet církví je zde vysoký a každá z nich má své vnitřní zvyklosti a způsob financování. Základními čtyřmi typy aktivit jsou zde evangelizace, tedy aktivity náboženské povahy, vzdělání a výchova, charitativní činnost a zdravotní péče. Každá z těchto aktivit je financována rozdílným způsobem. Evangelizace se vzhledem k ústavním omezením financuje 100% ze soukromých příspěvků, vzdělávání je hrazeno ze školného, z dotací řeholních řádů a z nadačních fondů. Jedinou oblastí, kde jsou církve výrazně dotovány státem, je oblast charitativní a sociální práce, kde jsou mezi státem a církvemi uzavírány smlouvy. Nemocnice jsou církvemi provozovány od počátku historie USA. V současné době se na jejich financování podílí jak místní vlády, tak vláda federální. Interní financování církví funguje na třech úrovních - národní, diecézní a lokální, tedy na úrovni farnosti. Farnost dostává peníze z dobrovolných příspěvků, především z nedělních sbírek, částečně též z odkazů a z výnosů investic. Určitý podíl z těchto financí a dále výnos ze zvláštních sbírek dostává biskup. Jedinou podporou státu v této oblasti jsou daňové úlevy pro církve a charitativní organizace a daňové úlevy pro dárce. Kromě církvi existuje v USA řada dalších autonomních charitativních organizací, jež se obracejí s žádostí o finance přímo na veřejnost. Přispívání na charitativní účely je součástí americké tradice.

Abstract

Financing of the Church Activities in the U.S.A.

The contribution of Prof. H. C. Veryser was presented at the Faculty of Law of the Charles University in Prague on September 6, 1996. It comprises the problematics of Church financing in the United states, the basical complexity of which lays in the fact, that the number of different churches is there high and each of them has its own internal practices and methods of financing. There exist four basic types of activities – evangelization, that is activities of purely religious character, education, charity and health care. Each of them is financed in a different manner. Evangelization is, with regard to the constitutional restrictions, financed 100% from private offerings, education is paid from school fee, contributions of religious orders and from foundation funds. The only area, where churches are expressively subsidized by the state, is the area of charity and social work, where there are signed agreements between the state and church. Hospitals were run by church since the beginning of the USA history. At present, both local governments and the federal government contribute to their financing. The internal financing of churches functions on three levels – national, diocese and local, it is on the parish level. The parish gets its finance from the voluntary contributions, mainly from the Sunday collections, partly also from legacies and investment returns. The bishop gets certain part of these finances and also the yield of special collections. The only state support in this area consists of tax alleviations for churches and charity organizations and tax alleviations for donors. Besides churches, there exists a number of other autonomous charity organizations, which turn for finances directly to the public. Contributing to charity is a part of the American tradition.

Zusammenfassung

Finanzierung der kirchlichen Aktivitäten in den USA

Der Beitrag von Prof. H. C. Veryser wurde an der juristischen Fakultät der Karls-universität in Prag im Rahmen der von der Gesellschaft für Kirchenrecht veranstalteten Konferenz „Finanzierung der Kirchen in Europa und in den USA“ vorgetragen. Er faßt die Problematik der Kirchenfinanzierung in den Vereinigten Staaten zusammen, deren Kompliziertheit in der Tatsache besteht, daß die Zahl der dortigen Kirchen hoch ist, und jede von diesen ihre innere Gewohnheiten und Finanzierungsweisen hat. Vier Grundtypen der kirchlichen Aktivitäten sind: Evangelisierung, also Aktivitäten religiöser Natur, Bildung und Erziehung, karitative Tätigkeit und Gesundheitspflege. Jede von diesen Aktivitäten wird auf unterschiedliche Weise finanziert. Mit Bezug auf die Verfassungsbeschränkungen wird die Evangelisierung hundertprozentig von Privatbeiträgen finanziert, die Bildung wird vom Schulgeld, von Dotationen der Kirchen-orden und von Stiftsfonds gedeckt. Das einzige Gebiet, wo die Kirchen markant vom Staat dotiert werden, ist die Karitativen- und Sozialpflege, in der zwischen dem Staat und den Kirchen Verträge abgeschlossen werden. Die Krankenhäuser wurden von den Kirchen schon seit Anfang der Geschichte der USA betrieben. Gegenwärtig beteiligen

sich an ihren Finanzierung sowohl die Lokalregierungen, als auch die Föderalregierung. Die innere Kirchenfinanzierung wird auf drei Ebenen durchgeführt – der nationalen, der diözesanen und der örtlichen, also der Pfarrei. Pfarrei erhält ihr Geld von den freiwilligen Beiträgen, vor allem von den Sonntagskollekten, teilweise auch von Vermächtnissen und Investitionserträgen. Einen bestimmten Anteil von diesen Beiträgen erhält der Bischof. Die einzige Unterstützung seitens des Staates in diesem Bereich sind die Steuerbegünstigungen für Kirchen und karitative Organisationen und jene für Spender. Außerhalb der Kirchen gibt es in den USA eine Reihe weiterer autonome karitativer Organisationen, die sich mit ihren Ansuchen um Finanzen direkt an die Öffentlichkeit wenden. Die Beihilfe für die karitativen Zwecke stellt einen Teil der amerikanischen Tradition dar.

Riassunto

Il finanziamento delle attività delle Chiese negli Stati Uniti

Il contributo del prof. Verryser è stato letto il 6. 9. 1996 nella Facoltà di Giurisprudenza dell'Università Carolina a Praga nel corso della conferenza „Finanziamento delle Chiese nell'Europa e negli Stati Uniti“ organizzata dall'Associazione del Diritto Canonico. Riassume la problematica del finanziamento delle Chiese negli Stati Uniti resa più difficile dal fatto che là il numero delle Chiese è elevato e ciascuna di esse ha le sue consuetudini e un modo particolare di finanziamento. I quattro tipi fondamentali delle loro attività sono l'evangelizzazione, attività dunque di natura religiosa, l'istruzione e l'educazione, l'attività caritativa e l'assistenza sanitaria. Ciascuna di queste attività viene finanziata diversamente. A causa delle limitazioni costituzionali, l'evangelizzazione è finanziata al 100 % dai contributi privati, le spese dell'istruzione vengono sostenute attraverso le tasse scolastiche, e con le dotazioni degli ordini religiosi e delle fondazioni. L'unico ambito in cui le Chiese vengono notevolmente dotate da parte dello Stato è quello del lavoro caritativo e sociale, nel quale vengono conclusi degli accordi tra lo Stato e le Chiese. Gli ospedali vengono gestiti dalle Chiese fin dall'inizio della storia degli Stati Uniti. Contemporaneamente condividono il loro finanziamento i governi sia quei locali, sia quello federale. Il finanziamento interno delle Chiese si svolge su tre livelli – nazionale, diocesano e locale cioè a livello di parrocchia. La parrocchia riceve i soldi dai contributi volontari, soprattutto dalle collette domenicali, e parzialmente anche dai lasciti e dai profitti degli investimenti. Il vescovo riceve una certa quota di questi importi. L'unico aiuto da parte dello Stato consiste nelle riduzioni fiscali sia per le Chiese e le organizzazioni caritative, sia per i donatori. Oltre alle Chiese esiste un gran numero di altre organizzazioni caritative autonome che rivolgono le loro richieste di finanziamento direttamente al pubblico. Contribuire agli scopi caritativi fa parte della tradizione americana.

O autorovi

Prof. Harry C. Veryser je profesorem na Walsh College of Accountancy and Business Administration, Michigan, a ředitelem podniku Vertec Manufacturing Corporation.

Prof. Harry C. Veryser is a professor-lecturer on the Walsh College of Accountancy and Business Administration in Michigan and a director of the Vertec Manufacturing Corporation.

Harry C. Veryser ist Professor an der Walsh College of Accountancy and Business Administration, Michigan, und Direktor des Betriebs Vertec Manufacturing Corporation.

Harry C. Veryser è professore della Walsh College of Accountancy and Business Administration, Michigan e direttore della ditta Vertec Manufacturing Corporation.

Je žena v katolické církvi bezprávná?

Dr. Felix Bernard

D. Singles, americká teoložka vyučující v Lyonu, začíná svůj příspěvek *Církev a žena – k pokračující diskriminaci*, uveřejněný v roce 1979, střízlivým a pesimistickým konstatováním: „Taková je skutečnost: kvůli svému pohlaví jsou ženy v Katolické církvi striktně vyloučeny ze všech oficiálních instancí, zahrnujících funkce udílení svátostí, řízení a učitelského úřadu“ (D. Singles: Die Kirche und die Frau: Zum Fortbestehen einer Diskriminierung, in: Concilium 15 /1979/, s. 661). Bohužel nelze popírat, že ženy byly v církvi po dlouhá staletí znevýhodňovány. Fundamentalistický výklad zprávy o stvoření a pádu v ráji již od počátku ztěžoval jejich postavení v teologii i v církvi. Pohled na ženu jako pomocnici muže a potenciální svědkyni tak přispěl k tomu, že ženě bylo přiznáno vůči muži pouze nižší právní postavení.

Právní postavení ženy v CIC z roku 1917

V zákoníku latinské církve, promulgovaném 27. května 1917 papežem Benediktem XV., se projevuje obava ze ženy jako potenciální svědkyně. Podle c. 133 odst. 1 tohoto zákoníku duchovní nesměl častěji navštěvovat nebo přijímat ženskou osobu, která by mohla vzbuzovat podezření. Odstavec 2 tohoto kánonu dovoloval duchovním bydlet pouze se ženami, u nichž nemohlo nastat podezření vzhledem k blízkému příbuzenství nebo díky jejich počestnému způsobu života ve spojení s pokročilým věkem. Těmito ustanoveními a pravidly mělo být zajištěno zachovávání zákona celibátu pro kleriky.

Preventivní opatření vůči ženám nejsou pouze součástí právní úpravy postavení kleriků, nýbrž také právní úpravy svátosti. Svátost smíření mohla být udělena ženám – vyjma případu nemoci nebo jiné nouzové situace – pouze ve zpovědnici (c. 910 odst. 1), která byla veřejně přístupná a viditelná a nacházela se v kostele nebo kapli určené ženám (c. 909 odst. 1), zatímco muži mohli být zpovídáni též v soukromých domech (c. 910 odst. 2).

I na jiných místech církevního zákoníku z roku 1917 se ukazuje, že z právního hlediska nebyla žena postavena na úroveň mužů. V kánonu 968 odst. 1 bylo ustanoveno, že svátostná svěcení může přijmout pouze pokřtěný muž, což znamenalo vyloučení ženy z jáhenského, kněžského a biskupského svěcení.

Podobně jako neplnoletí a duševně nemocní, nemohly si ani ženy po církevním sňatku svobodně zvolit místo svého bydliště (c. 93 odst. 1). Jako zákonné bydliště bylo manželce určeno bydliště jejího manžela. Následkem toho pak platilo za místo původu dítěte to místo, kde měl své bydliště otec (c. 90). Tyto normy byly založeny na pojetí manželství, stavějícím ženu pro její domnělou druhořadost v příběhu o stvoření pod vůdčí moc muže.

Pro udílení křtu ve zvláštních případech (křest v nouzi) byla muži přiznána přednost před ženou (c. 742 odst. 2). Vzhledem k případům, které mohou nastat, však tento kánon obsahuje zároveň významnou relativizaci předepsané posloupnosti: „Z důvodů vhodnosti (např. při křtu v mateřském lůně) má žena přednost před mužem, také před knězem, je-li přítomen, kromě toho si může žena zasloužit přednost i díky lepší znalosti křestního obřadu, ne však před duchovním.“ (K. Mörsdorf: *Lehrbuch des Kirchenrechts II*. München-Paderborn-Wien, 12. vyd., 1967, s. 17).

Je žena v Katolické církvi bezprávná?

V právní úpravě svátostí v CIC z roku 1917 nalezneme ještě dva další významné příklady právního znevýhodnění ženy. Podle c. 813 odst. 2 nesměly ženy při slavení mše svaté vykonávat u oltáře žádné služby, vyjma spravedlivého důvodu pro nepřítomnost mužské osoby. Ale i pak bylo ženě zabráněno v přístupu k oltáři a směla odpovídat pouze z dálky. Dnes už je asi všeobecně známo, že za tímto církevněprávním zákazem stály motivy kultické čistoty, které však se zřetellem ke stavu vědeckého poznání jsou v církvi neudržitelné.

Mužská dominance v právu latinské církve byla zřetelná rovněž v c. 756 odst. 2, který stanovil, že při rozdílnosti obřadu rodičů v rámci Katolické církve měly být děti pokřtěny podle obřadu otce, pokud podle partikulárního práva neplatila jiná úprava.

Také ve spolčovacím právu CIC z roku 1917 byla žena právně znevýhodněna. Ženám bylo totiž zabráněno v plném členství v bratrstvech. Mohly mít pouze účast na jejich „duchovních plodech“. Všechna ostatní práva vyplývající z příslušnosti k bratrstvu byla vyhrazena mužům (c. 709 odst. 2). Majetkové právo obsahovalo dvě normy, které diskriminovaly ženu. Podle práva mohli být biskupovi při správě majetku ná pomocni pouze muži (cc. 1500 odst. 1 a 1521 odst. 1). V CIC z roku 1917 byly ještě další kánony, podle nichž neměli muž se ženou rovné postavení (viz cc. 500 odst. 2, 1263 odst. 2, 1067 odst. 1 a c. 1074, 1979 a 2004 odst. 1).

Teprve s encyklikou „*Pacem in Terris*“ papeže Jana XXIII. z roku 1963 a s dokumenty Druhého vatikánského koncilu se změnilo mínění učitelského

úřadu o ženě. Jan XXIII. v této encyklice uznává a zdůrazňuje, že žena právem zaujímá v domácím životě i ve státě práva a povinnosti, které odpovídají důstojnosti lidské osoby (*Pacem in Terris*: AAS 85 /1963/ 267, č. 41).

Zásada rovnosti muže a ženy podle Druhého vatikánského koncilu

Koncil svolaný papežem Janem XXIII. konstatuje v pastorální konstituci „*Gaudium et spes*“ o církvi v dnešním světě, že ženy působí již téměř ve všech oblastech života. Proto je třeba jim umožnit, aby naplno převzaly svoji roli ve shodě s vlastními přirozenými vlohami. Je záležitostí všech, aby byla uznána a podporována vlastní a nutná účast žen v kulturním životě (GS čl. 60 odst. 3). Konciloví otcové neodmítli snahu ženy o právní a faktické zrovnoprávnění s mužem, nýbrž rozpoznali v ní oprávněnou touhu „po plném a svobodném životě důstojného člověka“ (GS čl. 9 odst. 2 a 3).

Protože mezi všemi lidmi stvořenými k obrazu Božímu je zásadní rovnost, koncil požaduje překonat a odstranit „jakýkoli druh sociální nebo kulturní diskriminace v základních právech člověka z důvodů pohlaví, rasy, barvy pleťi, společenského postavení, jazyka nebo náboženství, poněvadž odporuje Božímu záměru“ (GS čl. 29 odst. 1 a 2). Je však nápadné, že koncil i Jan XXIII. ve své encyklike „*Pacem in Terris*“ staví požadavky po zrovnoprávnění ženy především vůči státu a společnosti, ale nikoli vůči samotné církvi. Tento dojem se však změní, zaměříme-li se na dva jiné koncilové dokumenty.

V dogmatické konstituci o církvi „*Lumen gentium*“ je zásada rovnosti muže a ženy v církvi uvedena s odvoláním na Gal 3, 28 a Kol 3, 11 a christologicky zdůvodněna. „Není tedy v Kristu a v církvi žádná nerovnost vyplývající z rasy nebo národa, ze společenského postavení nebo pohlaví, poněvadž už tu není Žid anebo Řek, už není otrok anebo člověk svobodný, už není muž anebo žena, všichni jste jeden v Kristu Ježíši“ (LG čl. 32 odst. 2).

Dekret o apoštolátu laiků „*Apostolicam actuositatem*“ stanoví, že ženy „mají zvýšit svoji účast i v různých oborech církevního apoštolátu“.

Výpovědi Druhého vatikánského koncilu se staly základem reformních praci na novém zákoníku latinské církve, které začaly mít smysl teprve po ukončení koncilu (srov. H. Schmitz, Der Codex Iuris Canonici von 1983, HdbKathKR, vyd. J. Listl, H. Müller, H. Schmitz, Regensburg 1983, s. 38).

O rovnosti ženy a muže adresovala společná synoda biskupství ve Spolkové republice Německo papeži svoje votum, v němž jej žádá, ať „se postará o to, aby všechna ustanovení církevního práva odpovídala důstojnosti a právní rovnosti ženy“ (Dienste und Ämter 7, 1: Gemeinsame Synode. Offizielle Gesamtausgabe I, Freiburg, 3. vyd., 1982, s. 633).

Právní postavení ženy v Kodexu kanonického práva z roku 1983

V novém zákoníku latinské církve, který je v platnosti od 27. listopadu 1983, je zásada rovnosti muže a ženy chápána na základě rovnosti všech věřících podle Druhého vatikánského koncilu v „*Lumen gentium*“ čl. 32 odst. 2. Kánon 208 říká: „Na základě znovuzrození v Kristu jsou si všichni křesťané skutečně rovni co do důstojnosti i činnosti. Na základě této rovnosti všichni spolupůsobí na rozvoji Těla Kristova, každý podle svého postavení a úkolů“ (srov. též c. 204 CIC 1983). Tento základní zákon platného církevního práva se také v zásadě uplatňuje v celém zákoníku. Všude tam, kde se v CIC z roku 1983 říká, že nějakou církevní funkci může vykonávat laik, jedná se samozřejmě také o ženu.

Ženy i muži se mohou podle církevního práva ujmít nejrůznějších úkolů v církvi. Mohou být činní jako lektori a akolyté, mohou vést liturgické modlitby, udílet křest (srov. c. 861 odst. 2 CIC 1983 – podle tohoto kánonu už neplatí při udílení křtu přednost muže před ženou). Žena může rozdávat svaté přijímání (c. 230 odst. 2 a 3), asistovat při uzavírání manželství a udílet některé svátostiny. Podle nového chápání pojmu církevního úřadu (c. 145 odst. 1) může být takový úřad v zásadě svěřen také laikům, tedy i ženám.

Ženám je podle platného zákoníku přiznána možnost ujmout se úřadů na církevním soudu. Mohou být přijaté do senátu jako soudkyně (c. 1421 odst. 2), působit jako předsedící nebo vyšetřující soudci (cc. 1424, 1428 odst. 2). Těmito ustanoveními nově kodifikovaného církevního práva se učinil opravdu významný krok pro zrovnoprávnění ženy a muže, neboť ještě v pokoncilním zákonodářství byly ženy z církevního soudnictví vyloučeny. Toto zrovnoprávnění ženy a muže na církevních soudech je však ještě zapotřebí uvést do praxe.

Podle nových norem církevního práva je ženám dovoleno spolupracovat na správě církevního majetku (cc. 429 odst. 1, 537, 1279 odst. 2, 1280, 1282, 1287 odst. 1 a c. 1289). Mohou se účastnit koncilů a synod (cc. 339 odst. 2, 443 odst. 4, 463 odst. 2), spolupracovat v poradních orgánech a zaujmít zodpovědné funkce ve farní pastoraci. Velmi zřetelné je zrovnoprávnění muže a ženy v církevním manželském právu. Kánon 1135 stanoví stejně povinnosti a rovná práva obou manželů ve společenství manželského soužití. Manželka může proto mít ze spravedlivého důvodu vlastní trvalé nebo přechodné bydliště.

Lze konstatovat, že většina právních ustanovení, která v církvi znevýhodňovala ženu proti muži, byla zrušena. Až na některé drobné církevněprávní vady však zůstává základním a principiálním rozdílem v právech mužů a žen vyloučení ženy ze svátostních svěcení. K platnému přijetí svátostních svěcení je podle kánonu 1024 oprávněn pouze pokřtěný muž. Ustanovení, které bylo doslovňě převzato ze zákoníku z r. 1917 (c. 968 odst. 1), vyjadřuje disciplinu platnou v latinské církvi, aniž by ji však kvalifikovalo jako božské právo.

Je žena v Katolické církvi bezprávná?

Podle prohlášení Kongregace pro nauku víry o otázce připuštění ženy ke kněžskému úřadu z 15. října 1976 nelze odvozovat připuštění ženy ke kněžství z rovnosti práv lidské osoby. Kněžství nelze už pro samotnou svoji povahu chápát jako právo, nýbrž jako službu Bohu a církvi. Ani křest k němu nepropůjčuje nějaký osobní nárok. S těmito výroky kongregace je třeba souhlasit, nelze jimi však odůvodnit vyloučení ženy z kněžského úřadu, protože to, co říkají, platí jak pro ženu, tak i pro muže. Úmyslem prohlášení Kongregace však není přinést závazný důkaz pro normativní charakter dosavadní praxe církve. Chce ji spíše osvětlit na základě analogie víry.

K otázce připuštění ženy k jáhenství Kongregace pro nauku víry ještě nepřistoupila. Řím v této záležitosti ještě neodpověděl. Krajně zdrženlivé stanovisko Říma k otázce svátostného svěcení ženy se odráží v c. 230 odst. 1 platného zákoníku. Podle něj je liturgické ustanovení natrvalo udílených služeb lektorátu a akolytátu vyhrazeno muži. Vzhledem k tomu, že toto zákonné ustanovení je třeba vidět v souvislosti s vyloučením ženy ze svátostních svěcení, nelze na něj pohlížet jako na samostatnou právní normu, která by omezovala ženu.

Závěrem lze shrnout, že žena v Katolické církvi podle CIC z roku 1983 není v žádném případě bezprávná. Přesto však nebylo dosaženo ani v novém právním dokumentu církve úplného zrovnoprávnění s mužem, ačkoliv podle pojetí německých biskupů má právě církev „být vzorem pro rovnocenné a partnerské soužití a spolupráci mužů a žen“ (*Zu Fragen der Stellung der Frau in Kirche und Gesellschaft*. Die Deutschen Bischöfe, č. 30, vyd. Sekretariát Německé biskupské konference, Bonn 1981, s. 19).

Přesto však může být z pohledu CIC 1983 odmítnuto zastaralé chápání ženy jako druhořadé bytosti v příběhu o stvoření i představa ženy jako potenciální svůdkyně. Jestliže se přesto v teologii takové nebo podobné myšlenky znovu předkládají, pak za to není zodpovědné církevní právo. Tvrzení teoložky D. Singlesové, že ženy jsou v Katolické církvi pro své pohlaví striktně vyloučeny ze všech oficiálních funkcí, pochází z doby před novou kodifikací církevního zákoníku a neobstojí při pohledu na novou právní situaci. Církevněprávní normy umožňují zodpovědnou a rovnoprávnou spolupráci žen v nejrůznějších oblastech činnosti církve. Z této skutečnosti vyvozuje H. Heinemann následující závěr: „Kdo chce zdůvodnit nerovnoprávné postavení ženy v církvi, nemůže se již odvolávat na církevní právo“ (H. Heinemann: *Die Stellung der Frau im neuen Codex Iuris Canonici*. in: *Pastoralblatt*, 37, 1985, s. 50–52).

Resumé

Autor nejprve analyzuje Kodex kanonického práva z roku 1917 a nachází v něm četná ustanovení, která upřednostňovala muže do té míry, že právní postavení ženy bylo v církvi mnohdy vůči muži druhoradé.

K pochopení změn, které v otázce postavení ženy v církvi přinesl nový Kodex z roku 1983 považoval autor nejprve za vhodné věnovat pozornost dokumentům papeže Jana XXIII. a Druhého vatikánského koncilu. Projevem nerovného postavení muže a ženy by mohla být dnes již pouze nemožnost svěcení žen, což však není právní, nýbrž teologická problematika.

Citované příklady z CIC/1983 naopak svědčí pro zrovнопrávnění ženy v současném církevním právu.

Abstract

Is Woman Lawless in the the Catholic Church?

The author first analyses the Code of Canon Law of 1917 and finds in it numerous provisions, which prefer men to such an extent, that the legal status of woman in church was often second-rate compared to that of man.

For understanding the changes regarding the status of woman in church, which had been brought about by the new Code from the year 1983, the author thought proper to pay attention first to the documents of Pope John XXIII and the Vatican Council II. At present, only the impossibility of women's ordination could be taken as a demonstration of the unequal position of man and woman, this is not, however, a legal problem, but a theological one.

On the opposite, the quoted examples from CIC/1983 testify to the equalized position of woman in the present ecclesiastical law.

Zusammenfassung

Ist die Frau in der katholischen Kirche rechtlos?

Am Anfang analysiert der Autor den Kodex des kanonischen Rechts aus dem Jahre 1917, und findet dort zahlreiche Verfügungen, die den Mann gegenüber der Frau insoweit vorzogen, daß die Rechtsstellung der Frau in der Beziehung zum Mann in der Kirche manchmal wirklich zweitrangig war.

Zum Begreifen der Veränderungen, die in der Frage der Rechtsstellung der Frau in der Kirche der neue Kodex aus dem Jahre 1983 gebracht hatte, hat es der Autor für notwendig gehalten, die Aufmerksamkeit den Dokumenten des Papstes Johannes XXIII. und des II. Vatikanischen Konzils zu widmen. Ein Ausdruck der ungleichen Stellung von Mann und Frau könnte heute nur noch die Unmöglichkeit der Frauenordination sein, die aber keine Rechtsproblematik darstellt, und kommt eher der theologischen Untersuchung zu.

Die angeführten Beispiele aus dem CIC/1983 zeugen im Gegenteil von der rechtlichen Gleichstellung der Frau im gegenwärtigen Kirchenrecht.

Riassunto**La donna nella Chiesa Cattolica è priva di diritti?**

All'inizio l'autore analizza il Codice di Diritto Canonico del 1917, trovandovi numerose disposizioni che prepongono l'uomo alla donna fino al punto che la posizione giuridica della donna nella Chiesa era tante volte secondaria rispetto all'uomo. Per una migliore comprensione dei cambiamenti concernenti la posizione della donna nella Chiesa che ha portato il nuovo Codice del 1983, l'autore ha considerato opportuno dedicare l'attenzione ai documenti del Papa Giovanni XXIII. e del Concilio Vaticano II. Attualmente rimarrebbe forse una sola manifestazione della posizione ineguale dell'uomo e della donna: l'impossibilità della ordinazione sacerdotale delle donne che risulta però come una problematica teologica più che giuridica. Gli esempi citati dal CIC/1983 attestano piuttosto l'equiparazione della donna nel Diritto Canonico attuale.

O autorovi

Dr. Felix Bernard se narodil roku 1955 v Quakenbrücku. Studoval teologii a ekonomii v Münsteru a v Bonnu. V roce 1985 byl v Osnabrücku vysvěcen na kněze. V roce 1986 se stal doktorem teologie v oboru církevního práva. V současné době zastává funkci církevního soudce v Osnabrücku a zároveň je pověřen výukou náboženství a církevního práva na univerzitě v Osnabrücku a na vysoké škole ve Vechtě. Tento jeho článek uveřejňujeme s laskavým svolením katolické tiskové agentury KIPA, sídlící ve švýcarském Freiburgu.

Dr. Felix Bernard was born in 1955 in Quakenbrück. He studied theology and economics in Münster and in Bonn. In 1985, he was ordained in Osnabrück. In 1986, he was graduated as a theology doctor in the province of ecclesiastical law. At present, he functions as a church justice in Osnabrück and simultaneously he is charged the tuition of religion and ecclesiastical law at the University in Osnabrück and at the Colledge in Vechta. This article of his is published by the kind consent of the Catholic press agency KIPA with the abode in Fribourg, Swiss.

Dr. Felix Bernard, geboren 1955 in Quakenbrück, studierte in Münster und Bonn Theologie und Volkswirtschaftslehre. 1985 wurde er in Osnabrück zum Priester geweiht. 1986 folgte die Promotion zum Doktor der Theologie im Fach Kirchenrecht. Gegenwärtig ist er als Diözesan- und Untersuchungsrichter am Bischöflichen Offizialat Osnabrück und als Religionslehrer und Lehrbeauftragter für Kirchenrecht an der Universität Osnabrück sowie an der Hochschule Vechta tätig. Seinen Artikel veröffentlichen wir mit freundlicher Genehmigung der Katholischen Internationalen Presseagentur in Freiburg (Schweiz).

Il Dr. Felix Bernard è nato nel 1955 a Quakenbrück. Ha studiato teologia ed economia a Münster e a Bonn. Nel 1985 è stato ordinato sacerdote a Osnabrück. Nel 1986 è diventato dottore in teologia con una specializzazione in Diritto Canonico. Attualmente svolge la funzione di giudice ecclesiastico a Osnabrück e contemporaneamente è insegnante di religione e di Diritto Canonico nell'Università di Osnabrück e nella Scuola Superiore a Vechta. Questo suo articolo è stato riprodotto grazie alla gentile concessione dell'agenzia di stampa cattolica KIPA che ha sede a Freiburg (Svizzera).

STANOVY pro ekonomické rady farností Plzeňské diecéze

The Regulations of Parish Finance Councils in the Plzeň Diocese

Statuten der Vermögensverwaltungsräte in der Diözese Pilsen

Statuti dei Consigli Parrocchiali Economici nella diocesi di Pilsen

PREAMBULE

Po projednání s kněžskou radou Plzeňské diecéze

Mons. František Radkovský,
biskup plzeňský,
dne 1. 12. 1996

rozhodl:

Každá římskokatolická farnost Plzeňské diecéze
s platností od 1. 3. 1997
si zřídí ve smyslu kánonu 537 Kodexu kanonického práva
a za podmínek specifikovaných ve stanovách

EKONOMICKOU RADU.

Tyto ekonomické rady se dále budou nazývat
ekonomické rady farnosti (ERF).

I. Základní ustanovení

§ 1

Ekonomická rada farnosti (ERF) je pomocný a poradní orgán faráče, administrátora nebo moderátora společné duchovní správy podle kán. 517 § 1 (dále

jen faráře), který se podílí na hospodaření s majetkem farnosti s péčí dobrého hospodáře.

Při správě majetku dbá ekonomická rada farnosti předpisů CIC a příslušných zákonů a předpisů Ministerstva financí ČR.

II. Úkoly ERF

§ 2

Úkolem ERF je účast na spolehlivé, šetrné, obezřetné a starostlivé správě církevního majetku farnosti, pokud správou nebude biskupem pověřen jiný orgán, přeče o zdroje příjmů, starost o zajištění potřeb místní farnosti a plnění všech úkolů spojených s účasti na správě majetku církve.

1. Zdroje příjmů, potřeby farnosti a kontrola realizace

§ 3

ERF se stará o zdroje příjmů, kterými zejména jsou:

- a) sbírky při bohoslužbách i mimo ně,
- b) sponzorské dary právnických a fyzických osob,
- c) pronájem,
- d) podnikání,
- e) příspěvky obecních a městských úřadů,
- f) dary ze zahraničí,
- g) příspěvky diecéze,
- h) státní příspěvek,
- i) prodej,
- j) dědictví,
- k) a jiné.

§ 4

ERF dbá o to, aby účelové dary nebyly použity na jiné účely; nebyl-li dar výslovně určen, lze jej použít k úhradě místních potřeb.

§ 5

ERF navrhuje a pomáhá při vypracování žádostí o příspěvky ze svépomocného fondu diecéze podle zásad stanovených biskupem a uveřejněných

v ACEP (Akta plzeňské diecéze) č. 6/95, čj. 1219/95 (viz příloha č. 1 těchto Stanov), a rovněž vypracovává zdůvodnění pro žádost o udělení státního příspěvku podle zákona č. 218/49 Sb. § 8 (2) o hospodářském zabezpečení církvi a náboženských společností (viz příloha č. 2 těchto Stanov).

§ 6

ERF posuzuje nutnost a opodstatněnost výdajů na potřeby farnosti, kterými zejména jsou:

- a) zabezpečení běžné pastorační činnosti farního obvodu (pořizování, provoz a údržba aut, cestovné, poštovné, telefonní a další nutné poplatky, náklady na topení a elektrický proud v místnostech pro pastorační činnost),
- b) údržba kostelů v obvodu farnosti,
- c) plánování, zřizování a údržba objektů pro kněze, služebních bytů a budov, vybavení služebních místností,
- d) pojistění budov,
- e) obstarávání a údržba vnitřního zařízení kostelů a zajištění běžných potřeb pro bohoslužby a jejich důstojné uspořádání,
- f) odměnování zaměstnanců farnosti,
- g) prostředky pro rozvoj pastorační činnosti (misie, práce s dětmi a mládeží, vzdělávání dospělých, péče o staré a nemocné, kurzy, školení apod.).

§ 7

ERF kontroluje:

- a) vedení a běžné doplňování inventárního seznamu movitých věcí,
- b) zpracování inventarizace dle směrnic biskupství,
- c) hospodaření s financemi,
- d) realizaci schváleného finančního rozpočtu,
- e) provádění diecézí vyhlášených sbírek, včasné odeslání jejich výtěžku a příspěvků do svépomocného fondu (dle ACEP č. 6/95, čj. 1219/95).

§ 8

ERF má právo:

- a) mít zevrubný přehled o movitém a nemovitému majetku příslušného farního obvodu,
- b) mít přehled o hospodaření s majetkem farnosti,
- c) mít přehled o finanční situaci farnosti,

- d) nahlížet do deníků a běžných účtů,
- e) znát výsledky hospodaření podle pololetních a ročních účetních výkazů.

III. Finanční rozpočet

§ 9

1. Základem hospodaření farnosti je schválený finanční rozpočet.
2. Pro každé účetní období (tj. kalendářní rok) jej vypracuje hospodář ve spolupráci s ERF.
3. Cílem finančního rozpočtu je, aby svěřené materiální hodnoty zůstaly zachovány, byly řádně spravovány a byl v maximální míře zajištěn jejich rozvoj, a tím i materiálně zajištěna pastorační činnost farnosti i diecéze (vyhlášené sbírky a povinné odvody).
4. Finanční rozpočet by neměl být schodkový a měl by vycházet ze zásad úsporného hospodaření. Při tvorbě finančního rozpočtu musí ERF úzce spolupracovat s farní radou (FR).
5. O vydáních a příjmech účetního období se sestaví roční vyúčtování (roční uzávěrka) v termínu, který určuje ekonom diecéze podle stanovených diecézních předpisů.
6. ERF informuje po ukončení roku vhodným způsobem farní shromáždění s výsledky hospodaření.

IV. Složení ekonomické rady farnosti

§ 10

ERF tvoří:

1. předseda – farář,
2. členové: a) jeden člen farní rady (FR), kterého FR zvolí ze svých členů,
b) 2–4 členové jmenovaní farářem podle jeho osobního uvážení,
kteří mají zkušenosti v oblasti ekonomie a práva a jsou zcela bezúhonní.

§ 11

Předsedou ekonomické rady farnosti je vždy farář.

§ 12

Mandát členů trvá 2 roky a vykonávají svou funkci bezplatně.

§ 13

Členy ERF nemohou být příbuzní faráře (srov. kán. 492 § 3) ani členové jeho domácnosti.

V. Ustavení ekonomické rady farnosti

§ 14

Před termínem konání ustavujícího zasedání ERF jsou její členové uvedeni do funkce předsedou ERF před shromážděným společenstvím věřících složením tohoto slibu: „Chcete svědomitě plnit své poslání v ekonomické radě naší farnosti a podílet se na hospodaření s církevním majetkem naší farnosti s péčí dobrého hospodáře?“ Členové ERF podají předsedovi ruku se slovy: „Ano, to slibuji. Kéž mi Bůh pomáhá.“ Současně předseda ERF předá členům ERF jím podepsané dekrety o ustanovení za členy ERF.

§ 15

Tam, kde není možné z personálních důvodů vlastní ekonomickou radu ustavit v každé farnosti, ustaví se jedna ERF pro celý jedním farárem spravovaný obvod nebo jeho část. V tom případě leží na faráři i ERF velká odpovědnost, aby jednotlivé farnosti nebyly ve svých potřebách kráčeny na úkor jiných. Přitom dbají, aby finančně slabé nebo nesoběstačné farnosti byly silnějšími podporovány na základě principu solidarity, resp. křesťanské lásky.

§ 16

Datum ustavení ERF se jmenným seznamem členů oznámí předseda ERF do jednoho měsíce farnosti, generálnímu vikáři, příslušnému okrskovému vikáři a ekonomovi diecéze.

VI. Povinnosti předsedy a členů ERF

§ 17

1. Předseda je zodpovědný za činnost ERF a za plnění všech úkolů uvedených v § 2–8.

2. Předseda připravuje zasedání, svolává a řídí je. V případě neúčasti se může nechat zastoupit některým z členů ERF.
3. Usnesení ERF bez schválení předsedou jsou neplatná vzhledem k ustanovení kán. 532.

§ 18

Členové ERF jsou povinni pomáhat při správě církevního majetku pečlivě, svědomitě a obezřetně.

§ 19

Členové ERF mají povinnost mlčenlivosti kromě záležitostí, které většina odsouhlasí jako zveřejnitelné. Tento závazek zůstává v platnosti i po skončení členství v ERF.

VII. Způsob práce

§ 20

1. ERF zasedá nejméně čtyřikrát ročně. Předseda ji svolá písemně nejméně týden předem a uvede předběžný program jednání.
2. Mimořádné zasedání ERF může být svoláno z rozhodnutí předsedy nebo na požádání dvou z jejich členů rovněž písemně týden předem.

§ 21

V případě potřeby může být zasedání svoláno ústně a lhůta pro oznámení může být zkrácena až na jeden den.

§ 22

1. Hlasovací právo mají všichni členové ERF.
2. Je-li sporné, jaký názor má většina, dá předsedající hlasovat.
3. ERF je schopná vyjádřit svůj názor, je-li přítomná nadpoloviční většina členů ERF.
4. Žádá-li většina přítomných tajné hlasování, je třeba to respektovat.
5. V případě rovnosti hlasů rozhoduje předseda.

§ 23

Je-li ERF neschopna vyjádřit svůj názor pro nepřítomnost nadpoloviční většiny členů ERF, musí se členové pozvat na další zasedání se stejnými body jednání. Poté bez ohledu na počet zúčastněných je ERF schopná vyjádřit svůj názor. Toto však se musí v druhé pozvánce zdůraznit.

§ 24

Nesouhlasí-li předseda s názorem většiny, není názor většiny pro předsedu závazný.

ERF má právo o závažných rozporech informovat okrskového vikáře, který věc vyřeší, a nedojde-li k dohodě, rozhodne záležitost ordinář.

§ 25

Člen ERF se nemůže účastnit hlasování, týká-li se usnesení jeho samotného, manžela, manželky nebo příbuzných nebo jim zastoupených nebo zplnomocněných osob, kterým by z tohoto usnesení vznikl užitek nebo škoda. Jestliže tyto předpoklady existují, hlasuje ERF bez účasti člena, kterého se to týká. Jestliže by hlasoval, je takové hlasování neplatné.

§ 26

Zasedání ERF jsou neveřejná.

Usnesení ze zasedání se mohou zveřejnit na základě rozhodnutí ERF při zachování § 19.

§ 27

ERF může přizvat k jednání i jiné osoby, jedná-li se o poradce nebo pozorovatele.

VIII. Zápis ze zasedání

§ 28

O zasedání se sepíše zápis, který obsahuje:

1. datum a místo zasedání;
2. jména přítomných, nepřítomných, omluvených a přizvaných;
3. program zasedání a přijatá usnesení.

§ 29

1. Předsedající určí člena ERF, který zápis sepíše. Přítomní členové zápis podepiší a v případě nepřítomnosti předsedy mu jej předloží.
2. Zápis se archivuje.

IX. Zánik členství v ERF

§ 30

1. Předsedovi ERF zaniká členství ztrátou církevního úřadu, resp. ztrátou pověření a smrtí.
2. Při uprázdnění úřadu faráře mandát ostatních členů ERF trvá.
3. Nový farář svolá ERF nejpozději do jednoho měsíce od nástupu služby.
4. Nový farář má právo kdykoliv rozhodnout o trvání mandátu jednotlivých členů stávající ERF.

§ 31

1. Členům ERF zaniká členství odvoláním ze strany faráře nebo rezignací.
2. Rezignace na členství v ERF se podává písemně předsedovi ERF.
3. Farář může odvolat členy ERF z těchto důvodů:
 - a) když způsob jejich jednání přináší hospodaření s církevním majetkem škodu nebo vnáší do církevního společenství zmatek,
 - b) při ztrátě dobré pověsti u řádných a vážených farníků,
 - c) při neomluvené účasti na třech po sobě jdoucích zasedáních,
 - d) na základě § 30, č. 4 těchto stanov.

§ 32

ERF jako celek i její jednotliví členové mohou být odvoláni před skončením svého mandátu diecézním biskupem.

X. Vztah mezi Ekonomickou radou farnosti a Farní radou

§ 33

1. ERF a FR mají na základě Kodexu církevního práva a platných stanov schválených diecézním biskupem svoje vlastní úkoly. V zájmu farnosti je bezpodmínečně nutné, aby oba orgány dobře spolupracovaly.

2. Za dobrou spolupráci obou orgánů zodpovídá (především) člen FR zvolený do ERF podle ustanovení § 10, č. 2.

§ 34

Před významným rozhodnutím ERF se má včas informovat a vyslechnout FR.

K žádostem o finanční příspěvky diecéze nebo státní příspěvek připojí předseda ERF k usnesení ERF i vyjádření FR.

§ 35

FR má právo na informace o ekonomické situaci farnosti podle § 3 odst. b Stanov pro farní rady plzeňské diecéze.

XI. Nadřízený kontrolní orgán

§ 36

Právo kontrolovat činnost ERF má diecézní biskup, generální vikář, ekonom diecéze, příslušný okrskový vikář a vizitátor farnosti.

XII. Závěrečné ustanovení

§ 37

1. Tyto stanovy nabývají platnosti dnem vyhlášení diecézním biskupem a účinnosti nabývají dnem 1. 3. 1997.
2. Tyto stanovy se vyhlašují *ad experimentum* na 2 roky.

Přílohy: 1. Akta plzeňské diecéze č. 6/95, čj. 1219/95

2. Zákon č. 218/49 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností

Příloha č. 1

- Pravidla pro tvorbu a čerpání Svépomocného fondu (čj. 1219/95)
1. Svépomocný fond je tvořen za účelem získání finančních prostředků. Tyto prostředky slouží jako:
 - a) příspěvky na úhradu provozních nákladů schodkových farností,
 - b) příspěvky na zlepšení sociálního zázemí duchovních správců.
 2. Každá farost do tohoto fondu přispívá za běžné nedělní shromáždění částkou tolika korun, kolik bylo účastníků. Základní počet účastníků vychází ze statistiky v roce 1994, kdy se konalo sčítání přítomných na bohoslužbách v neděli (březen a září). Neodvádí se za ty neděle, kdy jsou v ACEP vyhlášeny sbírky na jiné účely.
 3. Příspěvky budou předávány vždy do konce následujícího měsíce po kalendářním čtvrtletí vikářům, kteří neprodleně zprostředkují převod finanční částky za vikariát na biskupství.
 4. Základem pro čerpání finančních prostředků z tohoto fondu budou písemné žádosti kněží. Posuzovány budou pouze žádosti, které budou splňovat podmínky bodu 1a nebo 1b. O těchto žádostech bude rozhodovat generální vikář po poradě s kurii biskupství a příslušným okrskovým vikářem.

Příloha č. 2

Zákon 218/1949 Sb.
ze dne 14. října 1949

o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem
 Změna: 88/1950 Sb.
 Změna: 16/1990 Sb.
 Změna: 165/1992 Sb.
 Změna: 522/1992 Sb.

Národní shromáždění republiky československé usneslo se na tomto zákoně:

§ 1

Osobní požitky duchovních

- (1) Stát poskytuje podle dalších ustanovení tohoto zákona registrovaným¹⁾ církvím a náboženským společnostem stanovenou²⁾ úhradu osobních požitků duchovních, působících jako zaměstnanci církví a náboženských společností v duchovní správě, v církevní administrativě nebo ústavech pro výchovu duchovních, jestliže o to církev nebo náboženská společnost požádá.
- (2) Tuto povinnost nemají církve a náboženské společnosti, jejichž duchovním byly osobní požitky státem poskytovány ke dni 31. 12. 1989.

(3) Celkový rozsah úhrady podle odstavců 1 a 2 stanoví státní rozpočet České republiky a Slovenské republiky.

¹⁾ § 4 odst. 4 a § 22 zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církvi a náboženských společností.

²⁾ Nařízení vlády České a Slovenské Federativní republiky č. 578/1990 Sb., o úpravě osobních požitků poskytovaných duchovním církvi a náboženských společností.

§ 2

Duchovenskou činnost v církvích a náboženských společnostech mohou vykonávat jen osoby, které jsou bezúhonné.

§ 3

(1) Osobní požitky duchovních tvoří:

- a) základní plat,
- b) hodnotní přídavek,
- c) odměna za vyšší výkon.

(2) Částky základního platu, způsob a míru zvyšování, podmínky pro přiznání hodnotního přídavku a jeho výši, jakož i podmínky pro přiznání odměny za vyšší výkon a podrobnosti o této odměně stanoví vláda nařízením.

§ 4

Náhrada cestovních, stěhovacích a jiných výloh

Duchovní, kteří mají nárok na osobní požitky, mají též nárok na náhradu cestovních, stěhovacích a jiných výloh podle obecných předpisů.

§ 5

Povinnost vyučovat náboženství

Duchovní působící v duchovní správě jsou povinni vyučovat bezplatně náboženství na školách, nemí-li o vyučování náboženství jinak postarano. Rozsah této povinnosti a bližší její úpravu stanoví v dohodě s ministrem školství, věd a umění nařízením ministr, který řídí Státní úřad pro věci církevní.

§ 6

Sociální dávky

Sociální dávky, zejména dávky na nezaopatřené děti, a pensijní zabezpečení duchovních a jejich rodinných příslušníků se poskytují podle obdobky předpisů platných pro státní zaměstnance. Podrobnosti stanoví vláda.

§ 7

zrušen

§ 8

Věcné náklady

- (1) Stát hradí registrovaným¹⁾ církvím a náboženským společnostem podle jejich schváleného rozpočtu řádné věcné náklady spojené s výkonem bohoslužeb a jiných náboženských úkonů i s církevní administrativou.
- (2) Na mimořádné věcné náklady poskytne stát v odůvodněných případech zvláštní pomoc.

¹⁾ § 4 odst. 4 a § 22 zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností.

§ 9

Rozpočty

- (1) Zástupci církví a náboženských společností a správcové církevního majetku jsou povinni sestavovat rozpočty a závěrečné účty a předkládat je Státnímu úřadu pro věci církevní ke schválení.
- (2) Rozpočty na věcné náklady sestavují se podle skutečných potřeb, a to podle zásad státního rozpočtu: podrobnosti stanoví Státní úřad pro věci církevní v dohodě s ministerstvem financí.

§ 10

zrušen

§ 11

Zánik závazků

- (1) Veškerý soukromý a veřejný patronát nad kostely, obročimi a jinými církevními ústavy přechází na stát.

(2) Veškeré závazky přispívat na účely církvi a náboženských společností, jejich složek, komunit, ústavů, nadací, kostelů, obročí a fondů, opírající se o patronát nebo jiné právní důvody nebo dlouhodobé zvyklosti, zanikají s výjimkou závazků členů církvi a náboženských společností, vyplývajících ze zřízení státem schválených.

§ 12

Učiliště pro výchovu duchovních
Stát vydržuje učiliště a ústavy pro výchovu duchovních.

§ 13

zrušen

§ 14

Zrušovací ustanovení

Všechny předpisy, které upravují právní poměry církvi a náboženských společností, se zrušují.

§ 15

Účinnost a provedení zákona

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. listopadu 1949; provedou jej všichni členové vlády.

Poznámky:

Základem dobrého hospodaření samostatné hospodářské jednotky (farmostí) je účetní, hospodář, ekonom, správce.

I. účetní – náplň práce:

- provádí veškeré účetní práce a vyhotovuje účetní výkazy,
- zjišťuje případnou daňovou povinnost a dává příkazy k její úhradě,
- zajišťuje úhradu faktur, provádí odsouhlasení úhrad faktur s výpisy bankovního účtu,
- vede evidenci hmotného i nehmotného investičního majetku a drobného majetku, včetně pořízení, přesunu a likvidace,
- zabezpečuje kontrolu v rozsahu své působnosti,

- odpovídá za řádné uspořádání a ukládání písemnosti účetní evidence za celé období činnosti v souladu s právní normou o archivaci účetních dokladů,
- odpovídá za evidenci hospodaření,
- odpovídá za vedení pokladní služby, kterou zároveň zajišťuje.

2. hospodář – náplň práce:

- vypracovává návrhy ročních finančních rozpočtů, předkládá je k projednání ERF a sleduje plnění schválených finančních rozpočtů v příslušném období,
- vypracovává návrhy vnitřních předpisů, které se týkají ekonomické a finanční činnosti, a to v souladu s platnými zákony, pokud nejsou řešeny ekonomickým oddělením diecéze; (vnitřní předpisy jsou instrukce, zásady a postupy pro hospodaření, např. jak postupovat při uzavírání nájemních a jiných smluv, jak nejehospodárněji využívat elektrickou energii, jak postupovat při výběru dodavatelů pro stavební a údržbářskou činnost),
- v souladu s potřebami a platnými zákony stanovuje termíny provádění inventarizací a jejich rozsah, vypracovává příkazy a koordinuje jejich provádění,
- výsledky inventarizací vyhodnocuje, předkládá ke schválení a účetně je vypořádává hlavně při hospodářské činnosti (podnikání),
- informuje ERF o výsledcích hospodaření s finančními prostředky a o průběžném naplňování schváleného finančního rozpočtu,
- navrhuje opatření k zajištění finanční rovnováhy a k naplnění a rozvoji finančních zdrojů.

3. ekonom – náplň práce:

- vypracovává koncepci hospodaření farnosti, tj. kde vzít peníze a jak je co nejefektnejší využít, např. zda peníze uložit, investovat či sdružit prostředky, co pronajmout, co opravit, co prodat,
- „ekonomem“ je celá ERF.

4. Správce (farář) je nadřízeným účetního, hospodáře i ekonoma.

Základem dobrého hospodaření je dobrý ekonom.

Funkce účetního a hospodáře může být spojena.

ThLic. Jan Mráz: Iniciace v Kodexu kanonického práva. in: Teologické texty 2 (59), ročník 7, 1996, s. 54–56.

Initiation in the Code of Canon Law – Initiation im Kodex des kanonischen Rechts – Iniziazione nel Codice di Diritto Canonico

Příspěvek o křesťanské iniciaci v Kodexu kanonického práva, uveřejněný v Teologických textech, je zkráceným záznamem přednášky, kterou autor pronesl na pastoračně-teologickém kurzu v Praze 19. 8. 1994.

Spiše krátký rozsah článku je vynahrazen obsahovou hutností a znalostí pramenů. Problematika, kterou se autor zabývá, je na pomezí práva kanonického (cituje především CIC/1983, ale též CCEO) a liturgického (*Ordo initiationis christiana adulorum* z roku 1972). Proto považoval autor za vhodné nahlížet i do *Katechismu katolické církve*, který mu pomáhá svým syntetickým pohledem na tuto problematiku a celkovým pastoračním zaměřením.

Z hlediska kanonickoprávního je důležitá zmínka o diskutovaném právním postavení katechumenů: podle některých by mohli být v církvi osobami nejen pokřtění (c. 96 CIC/1983), ale už i katechumeni. Toto napětí alespoň částečně řeší c. 206 § 2, odkazující na různá práva, která katechumeni požívají, mezi něž patří podle autora „'populární' kánon o církevním pohřbu, na který mají katechumeni nárok“ (s. 54).

Autor si všimá, že Kodex na rozdíl od Katechismu neužívá pro křesťanskou iniciaci pojem „cesta“. Rovněž zdůraznění dostatečně dlouhého období trvání katechumenátu je obsaženo v „*Ordo*“ z roku 1972, ale nikoli v Kodexu: ten odkazuje v této věci na normativu pro katechumenát, kterou mají vydat biskupské konference.

Významným teologickým, liturgickým, pastoračním i právním problémem je jednota iniciačních svátostí a jejich pořadí. Autor sleduje, jak se navrátilo starokřesťanské pojetí jednoty iniciačních svátostí i do kodexu latinské církve: v c. 842 § 2 se uvádí, že svátosti křtu, biřmování a Eucharistie jsou navzájem tak těsně propojeny, že se požadují k plnému uvedení do křesťanského života. C. 866 proto požaduje, aby dospělý, který byl pokřtěn, byl ihned po křtu biřmován, zúčastnil se mše a přijal svaté přijímání. Autor nenachází v našich podmírkách žádný závažný důvod k oddělování biřmování od křtu (s. 55).

Největším praktickým narušením pořadí iniciačních svátostí je předřazování prvního přijímání Eucharistie před biřmování: to odporuje starobylé církevní praxi křesťanského Východu i Západu (např. podle Hyppolita Římského ne-

směl Eucharistii příjmout ten, kdo nebyl břmován). Podle CCEO musí být uděleno břmování (myropomazání) i nemluvněti ihned po křtu. K této problematice cituje autor také proslov Jana Pavla II. z roku 1987: „....Aktuální praxe nesmí nikdy nechat upadnout v zapomenutí smysl prvotní tradice a tradice východní. Pastýři musejí trvat v hlubokém poutu, které sjednocuje břmování se křtem.“ (s. 55).

Veškeré autorem shromážděné právní i teologické prameny svědčí pro to, aby se nezůstalo „u vnějšího udělování svatostí lidem, kteří vnitřně nemají žádnou dispozici“ a na druhé straně nedocházelo ke štěpení křesťanského společenství na jakousi „elitu“, která prošla důkladnou iniciací, a ty ostatní, kteří „musejí zůstat stát vedle“.

Stanislav Přibyl

VI. symposium kanonického práva Spišské Podhradie

VI. Symposium of Canon Law in Spišské Podhradie (Slovakia)

VI. Symposium des Kanonischen Rechts in der Zips (Slowakei)

VI. Simposio di Diritto Canonico – Spišské Podhradie (Slovacchia)

26.– 30. 8. 1996

Zástupci naší Společnosti pro církevní právo i církevních soudů se letos opět zúčastnili tentokrát již šestého sympozia kanonického práva, konaného každoročně na Spiši. Zaměření sympozia bylo tentokrát určeno tématem svátostí v církvi.

Před kanonickoprávní rozbor jednotlivých svátostí byla zařazena přednáška na obecné teologické rovině od (osobně nepřítomného) vídeňského arcibiskupa Mons. **Christopha Schönborna**, nazvaná „*Theologický aspekt a význam svátostí v Církvi*“. Z přednášky bylo patrné, že Schönborn se významnou měrou podílel na redakci Katechismu katolické církve: zajímavý byl jeho návrh, aby dnešní teologové komentovali Katechismus podobným způsobem, jako jejich středověcí předchůdci užívali Sentence od Petra Lombarda, takže by se nový Katechismus stal textem s jakousi přirozenou normativní autoritou.

Z přednášek, které se týkaly jednotlivých svátostí, vynikala především přednáška prof. dr. **Carla Gerolda Fürsta** z německého Freiburgu. Měla název „*Svátost křtu – status pokřtěného věřícího v Církvi ve světle CIC a CCEO*“ a podávala velmi pečlivou a podrobnou analýzu právních úprav příslušnosti pokřtěných k církvi latinského nebo východního obřadu. Vzhledem k nouzovým řešením, ke kterým se muselo sahat v Československu v době, kdy byla Řeckokatolická církev zcela zakázána, vzbudila přednáška diskusi, která ukázala praktický dosah této na první pohled spíše technické problematiky.

Přednáška arcibiskupa **Zenona Grocholewského**, tajemníka Apoštolské signatury, nesla název „*Svátost manželství – status manželů v Církvi a řešení manželských problémů*“. Účastníkům sympozia, kteří jsou většinou členy církevních soudů, byla tato přednáška svojí tematikou nejbližší. Ukázala po-

sluchačům teoretické principy ovládající institut manželství v Církvi, za kterými stojí jejich praktická činnost na církevních soudech. Je správné, že přednáška nesklouzla do kazuistiky, protože jejím cílem bylo ukázat, jak se nauka Druhého vatikánského koncilu odráží v CIC 1983 a jaký je vůbec antropologický i teologický základ celé kanonické úpravy manželství.

Na letošním sympoziu byl prezentován slovenský oficiální překlad *Kodexu kanonického práva*. Oceňujeme též vynikající organizační zázemí a velkorysost našich spišských hostitelů.

Stanislav Přibyl

**Konference
„Budoucnost vztahů mezi státem a církvemi“
Praha, Strahovský klášter**

*Conference "Future of Relationships between the State and the Churches"
Prague, Strahov monastery*

*Konferenz „Die Zukunft der Beziehungen zwischen Staat und Kirchen“
Prag, Stift Strahov*

*Conferenza „Il futuro delle relazioni tra lo Stato e le Chiese“
Praga, il monastero di Strahov*

6.-7. 9. 1996

Tuto konferenci s mezinárodní účastí uspořádala Nadace Konrada Adenauera spolu s Českou křesťanskou akademií.

Mezi více než padesátí účastníky byli čelní představitelé církví a našeho politického i kulturního života, stejně jako významní hosté ze zahraničí, především ze Spolkové republiky Německo, z Rakouska a Švýcarska.

Úvodní slovo pronesl kardinál Miloslav Vlk.

V bohatém programu konference vystoupilo se svými referáty osm účastníků, na které navazovala živá diskuse. Vztah mezi státem a církvemi v podmínkách dnešního složitého světa byl ve vystoupeních jednotlivých řečníků reflektován z hlediska historických souvislostí, v kontextu charitativních a kulturně-výchovných potřeb společnosti i s ohledem na aspekty ekonomické a právní.

Zahraniční účastníci seznámili přítomné se zkušenostmi usměrňování vztahů státu a církví ve svých zemích. Mons. Karel Lehmann, předseda Německé biskupské konference, hovořil o současné pluralitní společnosti, ve které bohatá a rovnoprávná nabídka nejrůznějších náboženských a světonázorových proudů uvolňuje jednotící principy společnosti a konsenzus základních norem lidského života se rozpadá. Stát nemůže být jen notářem, který eviduje stav veřejného mínění, ale musí pozitivně působit jako obránci základních morálních hodnot lidského společenství. V tom může církev státu

být nápmocná, ale ne tím, že se omezí jen na podporu oných „základních morálních hodnot“, ale že bude radikálně hlásat své specifické evangeličtí poselství.

Podrobně vztah státu a církve v SRN pak analyzoval **prof. Axel Freiherr von Campenhausen** z univerzity Göttingen.

Na téma „*Církev v postkomunistické společnosti*“ zaměřil svůj příspěvek prezident ČKA **doc. Tomáš Halík**. Pro země střední Evropy, které prošly desetiletími protináboženského působení, je dnes naléhavá otázka: Jakou roli má dnes mít náboženství a jeho instituce v rozvíjející se demokratické společnosti? Zde se naráží na komplexní mnohovrstevný problém, řešitelný jen společně sociology, teology, filosofy, politology, ekonomy a právníky. Je nezbytné vzít v úvahu všechny klíčové faktory a vyhnout se jakýmkoli jednostranným řešením.

Doc. Jiří R. Tretera z Právnické fakulty Univerzity Karlovy ve svém příspěvku zdůraznil, že vztah státu a církve zahrnuje oblast právní a státovědnou. Příslušným právním oborem je zde konfesní právo. V zahraničí je možno vnímat dvojí přístup ke vztahu státu a církvi, odlukový a kooperační s různými místně odlišnými variantami. V další části svého příspěvku se zaměřil na specifické rysy historické tradice zabezpečení církví v našich zemích a na aktuální a potenciální zdroje financování církví ze současného pohledu.

Konkrétními úkoly církve při službě ve veřejných zařízeních se zabýval ve svém příspěvku generální sekretář Německé biskupské konference **dr. Hans Langendörfer**. Zaměřil se na oblast výuky náboženství, činnost duchovních v armádě a na činnost duchovních ve vězeňství.

Z konference byl vydán Nadací Konrada Adenauera v české i německé verzi sborník v ediční řadě Středoevropské perspektivy jako č. 4 s názvem „*Spoletčné cesty – oddělené cesty, Budoucnost vztahů mezi státem a církví*“, resp. „*Gemeinsame Wege – getrennte Wege, Die Zukunft der Beziehungen zwischen Staat und Kirchen*“.

Jana Mindlová

Dnes Vám představujeme:

We present you:

Heute stellen wir Ihnen vor:

Oggi vi presentiamo:

The European Law Students' Association ELSA

„Přispívat k právnímu vzdělání, povzbuzovat vzájemné porozumění a podporovat společenskou odpovědnost studentů práva a mladých právníků.“

(Z ELSA's Philosophy Statement)

ELSA je nezávislá, nepolitická, nezisková organizace studentů práva a mladých právníků. Byla založena v roce 1981 studenty práva z Rakouska, SR Německo, Polska a Maďarska. Prvním sídlem organizace byla Vídeň.

Dnes jsou v ELSA sdruženi studenti a mladí právníci z 41 států. Sídlem ELSA International je Brusel.

ELSA je strukturována ve třech úrovních, místní, národní a mezinárodní. Místních skupin (*Local Groups*) je 157. Platí princip, že na jedné univerzitě působí jen jedna LG. V každé členské zemi je národní výbor (*National Board*), který koordinuje aktivity místních skupin a reprezentuje ELSA ve své zemi a svoji národní organizaci na *Council Meeting* (CM). CM je nejvyšším orgánem ELSA na mezinárodní úrovni, dalo by se říci sjezdem. Delegace národních organizací se schází dvakrát ročně, místo konání se střídá. Organizaci je pověřena některá místní organizace. Nejbližší Council Meeting (XXXI CM) proběhne od 8. do 15. března v Praze. CM volí mezinárodní výbor (*International Board*) s funkčním obdobím jeden rok a zabývá se ostatními povinnostmi nejvyššího orgánu.

ELSA spolupracuje s organizacemi studentů práva v Americe (ILSA), Asii (ALSA) a Africe (AfLSA). Má statut pozorovatele v UNESCO.

Aktivity ELSA

Činnost ELSA se dá rozdělit do tří hlavních skupin, STEP – *Student Trainee Exchange Programme*, S&C – *Semináře a konference* a AA – *Akademické aktivity*.

V rámci STEP jsou zprostředkovány jedno až tříměsíční zahraniční praxe v advokátních kancelářích, bankách, soudech, univerzitách či jiných s právem úzce spjatých organizacích.

ELSA pořádá každým rokem stovky seminářů a konferencí po celé Evropě, počínaje akcemi pořádanými pro členy místních organizací až po velké mezinárodní konference.

AA jsou nejrozmanitější částí programu ELSA. Mezinárodně rozšířenými činnostmi v AA je pořádání právnických soutěží, publikování v *ELSA Law review* a publikování sborníku *Legal Studies in Europe*, v němž mohou zájemci získat informace o studiu na právnických fakultách po celé Evropě.

V roce 1995 IB ELSA založil ELCOM team (*ELectronic COMunication*). Tato skupina pracuje na vytvoření informačního systému na Internetu. V roce 1996 byla vytvořena první stálá stránka ELSA na WWW. Tyto stránky rychle přibývají a v nejbližších týdnech přibudou i stránky ELSA ČR a ELSA Praha.

ELS – *ELSA Lawyers Society* (ELSA Senior Club) je organizace tvořená bývalými členy ELSA a jejím cílem je sdružovat graduované právníky, kteří sdilejí stejně cíle jako ELSA a pomáhat ELSA při jejích aktivitách. Byla založena ve Vídni v březnu 1991, při desátém výročí ELSA.

ELSA v České republice

ELSA byla v Československu založena v roce 1990. Do konce roku 1992 vznikly místní skupiny v Praze, Brně, Olomouci, Bratislavě a Košicích. Od roku 1992 existují samostatné ELSA Česká republika a ELSA Slovensko.

Od počátku své existence zorganizovala ELSA ČR devět úspěšných seminářů, kterých se zúčastnili stovky studentů: *Revoluce a změny v ČSFR* (1990), *Nový vývoj v ČSFR* (1991), *ES a střední Evropa* (1992), *Utečenecké právo* (1992), *Nová Česká republika – právní a ekonomické aspekty* (1993), *Základy anglického obchodního práva* (1994 ve spolupráci s organizací The British Law Society), *Born Guilty* (1996). Nyní připravují ELSA Berlin a ELSA Praha společnou mezinárodní konferenci „*Media in Europe, Convergence of Markets – Divergence of Law*“, která proběhne na začátku července v Berlíně.

Průběžně probíhá řada akcí menší velikosti, většinou se dají zahrnout do oblasti AA. Pro členy i nečleny ELSA přednáší odborníci v různých oborech práva. Spolupracujeme s některými soudy při organizování návštěv hlavních líčení.

Letos potřetí se v České republice konalo národní kolo *The Phillip C. Jessup International Law Moot Court Trial Competition* pořádané ILSA, a již podruhé družstvo PF UK (ELSA Praha) toto národní kolo vyhrálo a postupuje do mezinárodního kola ve Washingtonu, USA.

Krátkodobé studijní výměny jsou vhodnou příležitostí jak poznat kolegy z některých zahraničních místních skupin, jejich studijní a kulturní prostředí.

Studentský sociální servis je program ELSA ČR a podílejí se na něm studenti FF UK. Zúčastnění studenti bezplatně pomáhají v oblasti sociálně-právních případů, které jsou jim předávány pracovníky spolupracujících nevládních nepolitických organizací, především Českého helsinského výboru. Při pomoci klientům si studenti v praxi ověřují své znalosti a prohlubují je při konzultacích se zkušenými odborníky z praxe a svými pedagogy.

ELSA Praha, Právnická fakulta, Nám. Curieových 7, Praha 1
tel.: (2) 2100 5240
fax: (2) 2100 5261
e-mail: elsa@ius.prf.cuni.cz

ELSA Brno, Právnická fakulta MU, Veveří 70, Brno
e-mail: elsa@law.muni.cz

ELSA Olomouc, Právnická fakulta UP, 17. listopadu 6, Olomouc
e-mail: macha@risc.upol.cz

Jiří Schauer

The Rockford Institute

Rockford Institute je soukromou vzdělávací institucí, která byla založena v roce 1976 ve městě Rockford ve státě Illinois. Svou činností Rockford Institute podporuje tradiční hodnoty západní civilizace, jako je svoboda, rodina, decentralizace politické a ekonomické moci, kulturní dědictví nebo víra v Pravdu.

Institut vydává měsíčníky *Cronicles*, *The Religion and Society Report* a *The Family in America*. Každoročně uděluje ve spolupráci s nadací The Ingersoll Foundation významným spisovatelům cenu T. S. Eliota a mladým literátům cenu Richarda M. Weaveru.

Prezidentem Institutu je pan Allan C. Carlson, autor děl *Family Questions* nebo *The Swedish Experiment in Family Politics*.

Adresa: The Rockford Institute, 934 North Main Street, Rockford, Illinois 61103, U.S.A.

První ročník Pražských rozhovorů o vztahu církve a státu: Konference „Financování církví v Evropě a USA“

*The first year of the Prague Discussions on the State–Church Relationship:
The conference “Church Financing in Europe and in the USA”*

*Erster Jahrgang der Prager Gespräche über die Beziehung Kirche – Staat:
Konferenz „Finanzierung der Kirchen in Europa und in den USA“*

*Prima annata dei Colloqui praghesi sul rapporto della Chiesa e dello Stato:
conferenza „Finanziamento delle Chiese nell'Europa e negli Stati Uniti“*

Společnost pro církevní právo ve spolupráci s právní sekci České křesťanské akademie uspořádala dne 6. září 1996 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy konferenci pod názvem Financování církví v Evropě a USA. Záměrem Společnosti pro církevní právo je pořádat pravidelně mezinárodní konference věnované aktuálním otázkám konfesního práva a umožnit tak setkávání odborníků z jednotlivých církví a náboženských společností, vědců, zástupců státních institucí a studentů.

Na konferenci přijali pozvání zástupci České biskupské konference, Česko-bratrské církve evangelické, Katolického arcibiskupství pražského a arcibiskupství olomouckého, Řádu bratří kazatelů, Odboru církví Ministerstva kultury ČR, Ministerstva financí ČR, OSN, Právnické fakulty, Husitské teologické fakulty, Evangelické teologické fakulty a Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a Ackermann-Gemeinde v Praze.

Konferenci zahájil doc. JUDr. Jiří R. Tretera, předseda Společnosti pro církevní právo a ředitel právní sekce České křesťanské akademie. Přítomné hosty poté pozdravil Spectabilis JUDr. Ing. Jiří Zemánek, CSc., proděkan Právnické fakulty UK pro zahraniční styky.

Zahajovací přednášku „*Druhy systémů financování církví*“ přednesl prof. Dr. iur. Heiner Marré, profesor konfesního práva Právnické fakulty Ruhrské univerzity v Bochumu, čestný profesor téhož oboru na Katolické teologické fakultě Vestfálské Vilémovy univerzity v Münsteru a emeritní ředitel právního oddělení Biskupství essenského. Ve své přednášce vymezil jednotlivé modely financování církví ve světě a vyzdvíhl důležitost přátelských vztahů mezi církvemi (náboženskými společnostmi) a státem pro svobodu a demokracii.

Dalším přednášejícím byl **prof. Harry C. Veryser**, profesor Walsh College of Accountancy and Business Administration, Michigan. Jeho přednáška „*Financování církví v USA*“ měla mezi přítomnými velký ohlas. V následné diskusi zaznělo, že systém daňově zvýhodněných darů, který je jednou ze základních součástí amerického modelu financování církví, je velmi blízký představitelům církví a náboženských společností v ČR, části veřejnosti, státní správy a politické reprezentace. V rozpravě se mnohokrát ukázalo, že americké zkušenosti s upořádáním poměru mezi církvemi a náboženskými společnostmi a státem mohou být v mnohem inspirativní pro Českou republiku i jiné postkomunistické země.

Třetím přednášejícím byl **prof. Bernard Dafflon** z katedry veřejných financí Univerzity ve Fribourgu. Jeho přednáška „*Správa církevních financí ve Švýcarsku*“ ukázala velkou složitost švýcarského systému, který se skládá z odlišných kantonálních právních úprav. Z přednášky vyplynulo, že úpravy financování církví se v mnoha kantonech vyznačují přílišnou provázaností rozpočtu církví a náboženských společností na jedné straně a obci a kantonů na straně druhé, což umenšuje svobodu rozhodování církví a náboženských společností.

Poděkování za pomoc při přípravě konference naleží zejména vedení Právnické fakulty Univerzity Karlovy, vedení České křesťanské akademie, Nadaci Konrada Adenauera, pražskému konventu Rádu bratří kazatelů, The Atlas Economic Research Foundation a Občanskému institutu v Praze i odborně fundovaným tlumočníkům z němčiny, angličtiny a francouzštiny.

Záboj Horák

Druhý ročník brněnské konference na téma „Církev a stát“

The Second Year of the Conference "State and Church" in Brno

*Zweiter Jahrgang der Brünner Konferenz über das Thema
„Kirche und Staat“*

Seconda annata della Conferenza a Brno sul tema „Chiesa e Stato“

Druhý ročník konference *Církev a stát* se konal v Brně opět na Právnické fakultě Masarykovy univerzity dne 20. září 1996. Pořadatelem byla brněnská místní skupina Společnosti pro církevní právo.

V úvodu pozdravil jednání konference Spectabilis proděkan Právnické fakulty Masarykovy univerzity JUDr. Jan Svatoň, CSc. Vyzdvihl význam konání konference na půdě Masarykovy univerzity s tím, že Nakladatelství Masarykovy univerzity vydá ve své právní řadě sborník z druhého ročníku konference.

Všechny příspěvky konference se týkaly rozmanitých okolností vztahů církví, náboženských společností, státu i jednotlivce. S příspěvky vystoupili JUDr. Ervín Najman (*Restituce majetku spolků*), JUDr. František Skřivánek, ředitel Náboženské matice (*Problematika majetku řádů a kongregací*), ThLic. Jan Mráz, spirituál koleje Nepomucenum v Římě (*Pohyblivé hraniční otázky vztahu státu a církve*), Daniel Kroupa, poslanec Parlamentu ČR (*Historické a filozofické aspekty církve a státu*) a JUDr. Miloš Matula (*Pozitivní stát, církev a náboženské společnosti*).

Mezi účastníky nechyběli ani významní představitelé církví – generální vikář Brněnské diecéze Katolické církve P. Jiří Mikulášek a biskup Brněnské diecéze Církve československé husitské Vratislav Štěpánek.

Na závěr se přítomní shodli na spokojenosti s průběhem konference i na tom, že v roce 1997 se sejdou na jejím již třetím ročníku.

JUDr. Michal Lamparter

Zprávy o obhájených licenciátních a diplomových pracích z církevního práva v akademickém roce 1995/1996

*Information on the Honoured Licentiale and Diploma These
on Ecclesiastical Law in the Academic Year 1995/96*

*Informationen über die im akademischen Jahr 1995/96 verteidigten
Dissertationsarbeiten im Fach Kirchenrecht*

*Informazione sulle tesi nella materia di Diritto Canonico sostenute
nell'anno accademico 1995/96*

ThLic. Damián Jan Němec, OP

úspěšně obhájil na Papežské teologické fakultě ve Vratislaví (Polsko) licenciátní práci na téma *Vývoj české dominikánské provincie v letech 1905–1948*.

Mgr. Karel Bohun

úspěšně obhájil na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze magisterskou diplomovou práci na téma *Překázky manželství*.

Mgr. Jan Czernin

úspěšně obhájil na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze magisterskou diplomovou práci na téma *Majetková práva obročí, záduší a kostelů v minulosti a jejich transformace dnes*.

Mgr. Marcela Jelínková

úspěšně obhájila na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze magisterskou diplomovou práci na téma *Používání privilegia paulina a petrina v církevním manželském právu*.

Mgr. Jiří Palla

úspěšně obhájil na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze magisterskou diplomovou práci na téma *Manželský souhlas v současném kanonickém právu*.

*Toto číslo vychází za přispění
Nadace Konrada Adenauera*

REVUE CÍRKEVNÍHO PRÁVA

Vydává: Společnost pro církevní právo
ve spolupráci s Českou křesťanskou akademii

Adresa redakce: 110 00 Praha 1, Husova ul. 8

Šéfredaktor: Rajmund Jiří Tretera

Výkonná redaktorka: Jana Mindlová

Členové redakční rady: Záboj Horák

Jitka Musiolová

Stanislav Přibyl

Stanislav Pšenička

Jan Šafránek

Grafická úprava obálky: Ing. arch. Josef Hyzler

Sazba: RNDr. Marcela Braunová, Nad Palatou 54, 150 00 Praha 5

Tisk: ÚZPI – repro odd., Slezská 7, 120 56 Praha 2

Podávání novinových zásilek povoleno: Českou poštou, s. p.,
Odštěpný závod Přeprava, čj. 364/97, dne 27. 1. 1997.

ISSN 1211–1635

MK ČR 7429